

KALTEREIDEN TAKANA
IKUISESTI IHOLLA
Vankilatatuoinnit Suomessa

Viestinnän koulutusohjelma
Uusi media
Opinnäytetyö
24.6.2010

Taru Tuulia Tittonen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Uusi media
Tekijä Taru Tuulia Tittonen		
Työn nimi Kaltereiden takana, ikuisesti iholla - Vankilatatuoinnit Suomessa		
Työn ohjaaja/ohjaajat Nina Kangas-Rautio		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 24.06.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 60 + 25
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyöni käsittelee suomalaisia vankilatatuointeja, niiden merkityksiä ja mitä niillä pyritään viestimään. Teoriaosuuden lisäksi projektiosuudessa pyrin kyselylomakkeiden, syvähaastattelujen ja vangeista ottamieni valokuvien avulla selvittämään, mitä kuvia vangeilla on, millaisilla välineillä ne on tehty ja miten ne eroavat siviilissä tehdyistä tatuoinneista. Toteutin projektiosuuteni Helsingin vankilassa eli Sörkassa. Vankilassa ottamistani valokuvista koostin kahdeksantoista valokuvaa käsittävän sarjan.</p> <p>Ajatus opinnäytetyöhön lähti kiinnostuksesta tatuointeja kohtaan. Lukuisia tatuointiaiheisiä teoksia selatessani huomasin, ettei Suomesta löydy kotimaisia vankilatatuointeja käsittelevää kirjallisuutta. Lopulta löysin yhden aiheesta tehdyn tutkimuksen vuodelta 1985, Pirkko Lahden ja Aira Pettisen ”Kävelevä kuvakirja, Tutkimus vankien tatuoinneista”. Tämä tutkimus päättyi pohtimaan, miten vankilatatuoinnit voisi poistaa. Itseäni vankilatatuoinneissa kiehtoi kuvien lisäksi se vaivannäkö ja mielikuvitus, mitä vangit osoittavat keksiessään erilaisia tapoja saada pysyvä jälki ihollensa huolimatta tulehdusriskeistä ja kurinpitotoimista. Suomen vankiloissa tatuointi on kiellettyä, mutta vankilassa tehtyjä tatuointeja löytyy lähes kaikilta vangeilta.</p> <p>Asenteet tatuointeja kohtaan ovat lähivuosina muuttuneet myönteisempään suuntaan. Kuitenkin niiden merkitykset ovat säilyneet samankaltaisina. Tatuointeja otetaan yhä puhtaasti esteettisistä syistä koristamaan ihoa sekä syvällisemmistä syistä esimerkiksi suojelemaan ja muistuttamaan jostakin kantajalleen tärkeästä. Halusin selvittää, mitä merkityksiä suomalaisissa vankiloissa tehdyillä tatuoinneilla on vangeille. Halusin tietää, eroavatko tatuoinnit tavallisessa studiossa tehdyistä muutenkin, kuin välineiltään. Työni tarkoituksena oli tatuointien dokumentoinnin lisäksi tehdä tätä alakulttuuria valokuvien näkyvämmäksi myös muille.</p> <p>Olen työskennellyt Helsinki Ink –tatuointimessulehden toimittajana, minkä lisäksi suoritin kaksi työharjoitteluani tatuointistudiolla Helsingissä. Ystäväpiiriini kuuluu useita ammatikseen tatuoivia.</p>		
Teos/Esitys/Produktio Kahdeksantoista valokuvan sarja		
Säilytyspaikka Metropolia, Tikkurilan toimipiste		
Avainsanat tatuointi, vankilatatuointi, kuvallinen viestintä, valokuvaus		

Degree Programme in Media		Specialisation New Media
Author Taru Tuulia Tittonen		
Title Behind Bars, Forever on Skin – Prison Tattoos in Finland		
Tutor(s) Nina Kangas-Rautio		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date 24.06.2010	Number of pages + appendices 60 + 25
<p>ABSTRACT</p> <p>In my thesis, I study the meanings of Finnish prison tattoos and their communicational aspects. In addition to the theoretical part of my thesis, my project aims to investigate which images are tattooed, with what kind of equipment tattoos are applied on the skin and how tattoos differ from the ones that are made in civilian tattoo studios. The research includes question forms, interviews and photographs. I executed my project at Helsinki Prison "Sörkka". I gathered a series of eighteen pictures from the photographs.</p> <p>The idea for my thesis sprung from my interest towards tattoos. When going through several tattoo-related volumes, I noticed that there is no literature about Finnish prison tattoos. Finally, I found one study regarding the topic from 1985 by Pirkko Lahti and Aira Pettinen. This study ends with a discussion on how the prison tattoos could be removed. The prison tattoos intrigue me not only because of the imagery but with all the effort and imagination that the prisoners show when coming up with different ways to make a permanent sign on their skin regardless of the risks of infections and the punishments. In Finnish jails tattooing is prohibited but almost every prisoner has a tattoo that has been made in the penitentiary.</p> <p>In recent years, the attitudes towards tattoos have geared towards positive ones. Nevertheless, their meanings have stayed pretty much the same. People still take tattoos from purely esthetical reasons to decorate their skin but also because of deeper reasons for example to protect and to remind of something that is important to the one carrying the image. I wanted to discover what meanings the inmates carry in their tattoos made in Finnish prisons. I wanted to figure out if these tattoos differ from the ones made in regular tattoo studio also when it comes to the equipment. In addition to documenting the tattoos the idea of my work is to make this subculture more visible by the use of the photographs.</p> <p>I have worked as an editor in Helsinki Ink – tattoo convention magazine as well as I did two of my internships in a tattoo studio in Helsinki. My circle of friends includes many professional tattooists.</p>		
Work / Performance / Project Series of Eighteen Photographs		
Place of Storage Metropolia, Tikkurila		
Keywords tattoo, prison tattoo, visual communication, photography		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 OPINNÄYTETYÖ HELSINGIN VANKILAN TATUOINNEISTA.....	5
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus.....	5
2.2 Työssä käytetyt menetelmät.....	7
3 JOHDATUS TATUOINTIEN HISTORIAAN.....	10
3.1 Kuvallinen viestintä keholla.....	10
3.2 Tatuoinnit. Mitä ne ovat ja miksi niitä tehdään?.....	12
3.3 Tatuoinnit, minuus ja identiteetti.....	13
3.4 Erilaisuus, toiseus ja alakulttuurit.....	16
3.5 Tatuointi ryhmän tunnuksena.....	17
3.6 Pakkotatuoiminen - tatuoinnit merkitsemis- ja rangaistuvälineenä.....	19
4 HAASTATTELUTULOKSET.....	20
4.1 Kysymyslomakkeet Helsingin vankilan vangeille.....	20
4.2 Syvähaastattelut Helsingin vankilassa.....	28
5 VANKILATATUOINTIEN MERKITYKSET VANGEILLE.....	35
5.1 Aiheet, merkit ja merkitykset vankilatatuoinneissa.....	38
6 VANKILATATUOINNIT VIESTIN VÄLINEENÄ.....	40
6.1 Mitä vangit pyrkivät viestimään tatuoinneillaan?	40
6.2 Tatuoiminen vankilassa.....	45
7 PROSESSIN ETENEMINEN JA TOTEUTUS.....	46
7.1 Aiheen valinta ja eteneminen	46
7.2 Valokuvaaminen Helsingin vankilassa.....	47
7.3 Valokuvasarja ja sen jälkikäsitteleminen.....	49
8 YHTEENVETO.....	53
KIITOKSET.....	56
LÄHTEET.....	57
LIITTEET.....	60

1 JOHDANTO

Ajatus kotimaisten vankilatatuointien tutkimisesta ja valokuvaamisesta syntyi lokakuussa 2009. Ensimmäistä opinnäytetyöseminaaria varten kirjoittamassani dokumentissa pohdin ajatusta ensimmäisen kerran. Suhtauduin tuolloin koko asiaan vielä huumorilla, koska en ajatellut idean koskaan kantavan hedelmää.

Opinnäytetyötäni vastaavaa projektia ei ole Suomessa tehty. Lähimmät ulkomaiset vertailukohteet, Venäjällä tehdyt "Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I-III" sekä "Venäjän alamaailma ja taide", ovat lähestyneet aihetta tutkimalla ja dokumentoimalla tatuointeja ja selvittämällä kuvien suhdetta rikoksiin. Kirjoissa on hyvin pitkälti samat valokuvat. Kuvat ovat lähinnä Neuvostoliiton ajalta. Kotimaisten vertailukohtien puute on tehnyt työstäni haastavaa, mutta myöskin palkitsevaa. Saamieni vastausten perusteella Suomen vankiloissa on uskomaton määrä dokumentoimattomia vankilatatuointeja. Omassa projektissa pääsin kuvaamaan muutamia näistä.

Suomen vankiloissa tatuointi on kiellettyä. Syynä tähän on mainittu terävistä esineistä vartijoille aiheutuvat terveysriskit heidän tarkastaessaan vankeja ja sellejä. Huolimatta kiellosta lähes kaikilla vangeilla on tatuointeja.

Opinnäytetyöni vei minut tarkastelemaan siviiliyhteiskunnasta eristettyä yhteisöä ja heidän ihollensa pysyvästi tallennettua kuvakulttuuria. Poiketen myös Lahden ja Pettisen tutkimuksesta, keskityin tarkastelemaan nimenomaan vankilassa tehtyjä tatuointeja enkä vankien tatuointeja yleensä. Työni tulokset eivät tirkistele eivätkä tuomitse, vaan tarkastelevat aihetta kuvista kiinnostuneen näkökulmasta.

Kiinnostus nimenomaan vankilassa tehtyihin tatuointeihin syntyi valokuvien kautta. Löysin edellä mainitsemani kirjan: "Venäjän alamaailma ja taide", mikä käsittelee naapurimaassamme tehtyjä ja dokumentoituja rikollisten tatuointeja.

Kirjassa esitetyt mustavalkoiset valokuvat harvemmin dokumentoidusta alakulttuurista herättivät halun saada tietää asiasta enemmän.

Kiinnostava aihe ja aihetta kotimaisesta näkökulmasta käsittelevän kirjallisuuden puute olivat motivaationa tehdä tämä opinnäytetyö. Yritin löytää suomalaisia vankilatatuointeja koskevaa kirjallisuutta ja ainoa löytämäni teos oli 25 vuotta vanha tutkimus vankien tatuoinneista Pirkko Lahden ja Aira Pettisen ”Kävelevä kuvakirja”. Teos on Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu ja se on näkökulmaltaan tatuointikielteen. Tutkimuksensa pohjalta Lahti ja Pettinen olivat koonneet toimenpide-ideoita, miten vankiloissa tatuoinnista voisi ehkäistä sekä miten vankeja voisi auttaa poistamaan tatuointinsa.

Vuonna 1985 myös yleinen suhtautuminen tatuointeihin oli kielteisempi kuin tänä päivänä. Oma suhtautumiseni tatuointeihin on aina ollut myönteinen. Ala-asteella tiesin, että jonain päivänä tulen ottamaan tatuoinnin. Ensimmäisen tatuoinnin jälkeen tunsin olevani astetta enemmän oma itseni. Myönteiseen asenteeseeni vaikuttaa toki myös se, että ystäväpiiriini kuuluu useita ammatikseen tatuoivia.

Asenteeni lisäksi isoin ero Lahden ja Pettisen tutkimuksen ja oman työni välillä on opinnäytteeni visuaalinen puoli. Halusin nimenomaan tarkastella ja esitellä aihettani muille valokuvin. ”Kävelevä kuvakirja” sisältää yhteensä 18 mustavalkoista valokuvaa, mikä on sama määrä kuin omassa kuvasarjassani (Liitteet 4 ja 5). Teoksen valokuvat ovat kuitenkin tyyliltään hyvin erilaisia kuin omani. Tekijöiden tarkoituksena tuskin oli panostaa kuvalliseen kerrontaan, vaan valokuvat ovat enemmänkin kuvittamassa tutkimusta.

Projektissani valokuvat toimivat soveltavana tutkimuksena. Valokuvaaminen sijoittui työni loppupuolelle ja siten minun oli mahdollista käyttää kuvallisissa ratkaisuisiani kertynyttä tietoa vankilatatuoinneista sekä kaikkea kuvaamisesta oppimaani.

Kuvallinen viestintä on minusta kiehtovaa. Rakkaus kuviin oli syy, miksi halusin päästä valokuvaamaan vankilatatuointeja. Toivoin pääseväni tallentamaan näitä tatuointeja, jotta muutkin pääsisivät kuvien avulla näkemään palan kyseistä alakulttuuria ja kuvista kiinnostuneen ihmisen valokuvaamana.

Pelkäsin, että työni ei toteutuisi esimerkiksi jonkin teknisen esteen vuoksi. En kertaakaan pelännyt vankilaan menemistä tai vankien seurassa olemista. Äitiäni pelotti. Toisaalta pari vuotta sitten keraamikkotaiteilija Richard Notkin sanoi luennollaan Denverissä, että pelko on merkki siitä, että jotain hienoa on tapahtumassa.

Olen pyrkinyt tekstin teoriaosuudessa kertomaan tatuoinneista ja tatuoinnin historiasta tiivistetysti sen tiedon, minkä koin olennaiseksi ja helpottavan lukijaa vankilatatuointien merkitysten ja viestinnän ymmärtämisessä. Tämän aineiston avulla analysoin saamaani tietoa suomalaisista vankilatatuoinneista, niiden merkityksistä ja siitä, mitä niillä halutaan kertoa. Lopussa kerron projektin etenemisestä, pohdin opinnäytetyöni suhdetta omaan alaani ja mitä olen työstäni oppinut.

2 OPINNÄYTETYÖ HELSINGIN VANKILAN TATUOINNEISTA

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Työni tarkoituksena oli tarkastella suomalaisia vankilatatuointeja Helsingin vankilassa. Painopisteenä oli selvittää tatuointien merkityksiä sekä viestinnällistä puolta. Valitsin tutkimukseni aiheen osittain sen haastavuuden takia.

Vankiloiden ja tatuointien saati sitten vankilassa tehtyjen tatuointien maailma on monille tuntematon tai ainakin hyvin etäinen. Tatuointien yleistyessä niihin ja niitä ottaviin ihmisiin kohdistetut ennakkoluulot ovat ainakin länsimaissa hiljalleen hälvenemässä, mutta etenkin vanhemmille ikäpolville ihoon hakatut merkit saattavat aina olla vastenmielinen ja negatiivinen asia.

Aiheena tatuoinnit tuntuvat kiinnostavan monia. Erilaisten medioiden, kuten televisiosarjojen ja musiikkilehtien tuoman kuvallisen tarjonnan myötä tatuoinneista on tullut muodikas ilmiö. Ilmiötä on vahvistanut myös eri alojen julkisuuden henkilöiden ottamat tatuoinnit. *Pako* -nimisessä televisiosarjassa vankilapaon suunnitelma on tatuoitu sarjan päähenkilön selkään, laulaja Ville Valon tatuointeja on nähty useissa eri medioissa ja tennistä pelaavalla Jarkko Niemisellä on SISU-tatuointi.

On kiinnostavaa seurata, kun alakulttuurista, marginaalista, tulee valtavirtaa. Populaarikulttuurilla ja sitä peilaavalla medialla on oma roolinsa muutoksessa. Nuorison on koettu olevan altis mediassa esillä oleville vaikutteille jo pitkään, mutta tatuointien yleistyttyä ja niihin kohdistuvien yleisten asenteiden muututtua viimeisen 25 vuoden aikana seuraava lainaus tuntuu aikansa eläneeltä: "Tatuoinnin vastustamiskampanja on ulotettava koulukoteihin ja nuorisokoteihin. Tietoisku julkisissa tiedotusvälineissä olisi paikallaan esim.

televisiossa esiintyvien tatuoitujen musiikkiyhtyeiden vastapainoksi” (Lahti & Pettinen 1985, 77).

Vankilatatuoinnit tuntuivat aiheena kiinnostavalta myös siksi, että Suomessa vankiloiden järjestyssäännöt kieltävät tatuointivälineet ja kuitenkin vankiloissa tatuointeja on tehty lähes jokaiselle. Syy vankiloiden tatuointikiellolle on vartijoille aiheutuvat turvallisuus- ja terveysriskit. Riskeinä pidetään tatuointien tekemiseen käytettäviä teräviä esineitä. 21. huhtikuuta 2010 tekemässäni sähköpostihaastattelussa Helsingin vankilan johtaja Jouko Pietilä kertoo, että kiello on olemassa ”tautien leviämisen estämiseksi ja henkilökunnan työturvallisuuden vuoksi.” Myös vangeille voi aiheutua terveydellisiä ongelmia itsetehdyistä välineistä ja väreistä.

Toivoin voivani selvittää, millaisia merkityksiä vankilatatuoinneilla on vangeille. Onko kyseessä vain tapa tappaa aikaa kaltereiden takana vai jotain enemmän? Onko tatuoinneilla sellaisia merkityksiä, mitä vankilan ulkopuolella olevat eivät voi ymmärtää? Mitä vangit viestivät tatuoinneillaan? Mitä vankilatatuointikulttuuri kertoo vangeista vai kertooko se mitään?

Vankilatatuoinnit ovat oma alakulttuurinsa. Alakulttuureita tutkimalla tutkitaan myös kulttuuria itseään. Ilman toista ei ole toista. Kulttuuriin kuuluvat myös ne asiat, jotka saattavat tuntua toisista itsetuhoisilta, pelottavilta tai vastenmielisiltä. Toisille nämä samat asiat saattavat tuntua luonnollista, arkipäiväisiltä tai nautinnollisiltakin. Erilaisuuden tarkastelu on kiinnostavaa, koska on hyvin hankala sanoa, mikä on normaalia.

Pienet suljetut yhteisöt ovat kiehtovia, koska ulkopuolisen on hankala saada niistä tietoa. Mutta miksi vankilatatuointeja pitää valokuvata ja tätä alakulttuuria tallentaa? Kirjassaan ”Venäjän alamaailma ja taide” Ákos Kovács tarkastelee asiaa englantilaisen kulttuurihistorioitsijan emeritusprofessori Peter Burken kulttuurintutkimuksesta lausumiensa mielipiteiden kautta. Burke on todennut,

että kansankulttuurin tutkimuksessa paino on hyväksyttävämpää asettaa kulttuurin moninaisuuteen tai sen monenlaisiin muunnoksiin. Kovácsin mielestä tätä oivallusta voi kiittää siitä, että tutkijat kiinnostuivat monista siihen asti tabuina pidetystä aiheesta. (Kovács & Sztrés 1994, 11-17).

Holhoamatta muita olen sitä mieltä, että on hyvä tutustua asioihin ja kulttuureihin, mitkä ovat vieraita. Sanotaan, että matkailu avartaa. Vankilatatuointien tarkastelu toivottavasti avartaa myös. Toivon, että ihmiset pääsisivät edes hieman ennakkoluuloistaan tai edes tunnistaisivat ne. Toivon, että ottamani valokuvat auttaisivat tässä. Ainakin projekti on herättänyt kiinnostusta. Ammatikseen tatuoivat ovat olleet kiinnostuneita esimerkiksi vankilassa tatuointeihin käydyistä välineistä sekä tatuointien laadusta.

Valokuvan painoarvo dokumenttina on kuvankäsittelyn mahdollisuuksista huolimatta edelleen vankka. Syy kuvata vankeja ja heidän tatuointejaan on myös se, että Suomesta ei löytynyt vastavaa kuvasarjaa. Valokuvia aiheesta on olemassa, mutta näiden kuvien tarkoitus tai näkökulma on toinen, kuin tämän projektin.

Valokuvat vankien tatuoinneista ovat siinä kontekstissa missä vangit sillä hetkellä ovat. Vankilatatuoinnit tehdään vankilassa ja kyseinen vankila toimii tutkimusympäristönä, joten on perustelua, että se on kuvauspaikkana ja näkyy valokuvissa. (Liitteet 4 ja 5.)

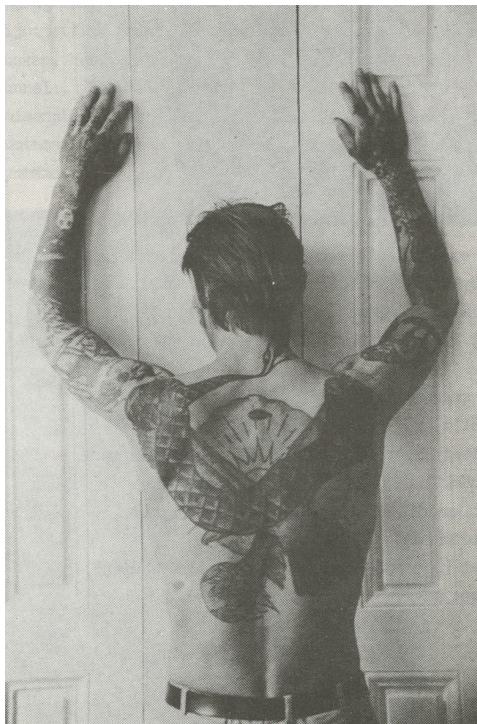
2.2 Työssä käytetyt menetelmät

Laadullisen tutkimuksen avulla päästään tutkimaan sellaisia ilmiöitä ja kohderyhmiä, joita tilastomenetelmillä ei voi tutkia, kuten kotimaisia vankilatatuointeja, niiden merkityksiä ja viestintää. Luennossaan "Johdatus laadullisen tutkimuksen metodologiaan" Helsingin yliopiston lehtori, valtiotieteiden lisensiaatti ja filosofian tohtori Eeva Pyörälä toteaa, että

laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tarkastella ihmisten käyttäytymistä heidän omasta näkökulmastaan. Päämääränä on ymmärtää ihmisten käyttäytymistä sekä tutkijan omien tulkintojensa ja tutkittavalle ilmiölle antamiensa merkitysten hahmottaminen. (valt.helsinki.fi.)

Valokuvasarjani (Liitteet 4 ja 5) tuki laadullista tutkimusta siten, että sen avulla dokumentoitiin ja tarkasteltiin ilmiötä mahdollisimman tarkasti. Lisäksi kuvat antavat myös muille kuin tutkijalle mahdollisuuden tarkastella tatuointeja. Kuvat ovat todisteita kyseisten tatuointien olemassaolosta ja siitä mitä, minkälaisia ja kenellä niitä on.

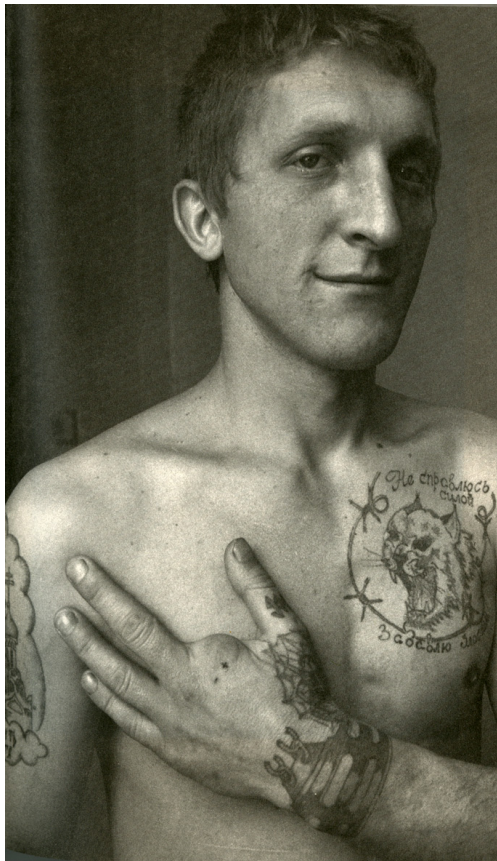
Halusin valokuvien kuvaavan kohteita asiallisesti. Toivoin kuvien välittävän jotain heidän persoonallisuudestaan sen perusteella, mitä olin heistä havainnut kuvaushetkellä. En tahtonut tulkita aihettani mustavalkoisesti, leimaavasti tai stereotypioihin nojaten. Tahdoin myös välttää osoittelevaa ja karua kuvakieltä (Kuva A).



Kuva A. Kädet ylös, tämä on pidätetys. Valokuva suomalaisvangin tatuoinneista vuodelta 1985.

Haasteena oli saada kuvasarjasta yhtenevä kokonaisuus, missä jokainen kuva on teknisesti hyvälaatuinen ja sisällöltään kiinnostava. Haastetta lisäsi, ettei kaikkia vankeja voinut kuvata niin, että heidän kasvonsa näkyvät. Tällöin jouduin pohtimaan kuvakulmia ja kuvien rajausta suhteessa muihin kuviin.

Halusin valokuvien olevan nelivärikuvia, sillä lähes kaikki vankien tatuoinneista otetut valokuvat ovat mustavalkoisia. Koin vankilatatuointien olevan sen verran voimakas aihe, että tehokeinoja ei tarvita. Tyylikkään löytämäni vankilatatuointiaiheinen valokuva on kirjasta "Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I" (Kuva B). Kuva on niitä harvoja, missä vanki hymyilee edes hieman ja kuvan valaisu on hallittua. Tämän takia kuva ei tunnu leimaavalta tai osoittelevalta, vaikka kuvan etualalla olevasta kädestä puuttuu etusormi.



Kuva B. Vanki voi hymyillä valokuvassa.

Helsingin vankila oli työn toteuttamisen kannalta järkevä valinta. Sen vankiluku on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suurin. Vankimäärän takia oli todennäköisempää löytää haastateltavia ja kuvattavia helpommin kuin pienemmistä vankiloista. Sörkassa ei ole naisvankeja, joten kaikki työssä mukana olleet ovat miehiä.

Haastattelutavoiksi valittiin kysymyslomakkeet (Liite 1) ja syvähaastattelut. Kysymyslomakkeen tarkoituksena oli kerätä kokemuksia vankilassa otetuista ja tehdyistä tatuoinneista tueksi syvähaastatteluille ja valokuville. Tutkimuksesta tiedoitettiin vangeille kysymyslomakkeiden jaon yhteydessä saatekirjeellä (Liite 2).

Ideana oli antaa vangeille mahdollisuus kertoa anonyymisti vankilatatuoinneista, sillä lomake palautettiin merkitsemättömässä kuoressa ilman henkilötietoja. Tiedot käsiteltiin luottamuksellisesti ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Kysymyslomakkeita jaettiin 21 kappaletta, näistä täytettyinä palautettiin 8.

Syvähaastattelut olivat laadullisen tutkimuksen perusta. Haastatteluiden avulla oli mahdollista tarkastella vankien käyttäytymistä haastattelutilanteessa, heidän tapansa reagoida kysymyksiini sanallisesti ja sanattomasti.

3 JOHDATUS TATUOINTIEN HISTORIAAN

3.1 Kuvallinen viestintä keholla

Katsomalla itseään peilistä tai tarkastelemalla lähikaupassa asioivia ihmisiä voi havaita kaikkien muokkaavan vartaloon tavalla tai toisella. Yksi on maalannut

huulensa punaisiksi, toinen on leikannut hiuksensa pois ja kolmannen hauikset tunkevat esiin paidan alta. Kaikki valinnat, mitä kehollamme teemme, voidaan laskea kehonmuokkaukseksi.

Myös muokkaamattomuus on valinta. Harvalla meistä on nykyään esimerkiksi saksilta säästynyt, syntymästä asti kasvatettu, harjaamaton luomutukka. Useimmat naisista meikkaavat päivittäin ja harvoilla miehillä kasvojen karvoitus on karvankasvusta lähtien ollut täysin koskematon.

Vaikka monet kertovat kaunistautuvansa itseään varten, sukupuolivietilläkin on ollut ja on iso merkitys kehon koristelussa. Niin on myös tatuointikulttuurin kehityksessä. Jo ennen ajanlaskumme alkua Egyptissä tatuointiin ihoa koristautumisen takia ja usein tatuoinneilla oli selkeä eroottinen tehtävä (Juntunen 2004, 23).

Vapaus valita, mitä vartalolleen tekee on muokannut kehoja ja ajatteluamme aina. Jo kauan ennen ajanlaskumme alkua ihmiset ovat ottaneet vartaloihinsa merkkejä lukemattomista eri syistä. Kalliomaalauksista, savipatsaista ja vastaavista löydetty vartaloon piirretyt kuviot on tulkittu kuvaamaan nimenomaan ihon koristelua (Juntunen, 2004, 22).

Vanhin todistettavasti tatuoitu ihminen on vanhin löydetty mummio, vuonna 1991 löydetty "jäämies" Ötzi. Ötzin kehosta on löydetty 57 tatuointia. 5 300 vuotta vanhalla mumiolla on tatuointeja on alaselässä, pohkeissa, vasemmassa polvessa, nilkassa ja vasemmassa käsivarressa. Tatuoinnit ovat muodoltaan viivoja ja ristejä. Kuvien arvellaan liittyneen esimerkiksi akupunktioon. (Ruotsalainen 2001, 12-13.)

3.2 Tatuoinnit. Mitä ne ovat ja miksi niitä tehdään?

”Tatuointi on iholle piirrettävä pysyvä koriste tai merkki. Piirtämiseen käytetään mustetta tai muuta pigmenttiä, joka viedään ihon alle neulalla tai neulakynällä. Tatuointi on eräs kehonmuokkauksen muoto.” (fi.wikipedia.org.)

Tatuoiminen poikkeaa muista tavoista koristautua sillä, että ihoon jää tapahtumasta merkintä kantajalleen, kunnes tämän ruumis maatuu. Joidenkin lähteiden mukaan Etelämerellä 1700-luvulla seilannut kapteeni Bougainville toi englannin kieleen termin ’tatuointi’, mikä on juonnettu alkujaan polynesialaisesta sanasta ’tatau’ (Juntunen 2004, 27-28). Sana ’tatuointi’ tulee tahitin kielen sanasta ’tatu’ eli ’merkitä’ (fi.wikipedia.org).

Tatuointeja on tehty kaikkialla maailmassa, mutta niiden eri puolien kuvaaminen on jäänyt rajalliseksi jopa tärkeimmissä tatuoinnin historiaa käsittelevissä etnografisissa töissä, vaikka Charles Darwinkin on sanonut, että maailmassa ei ole kansaa, joka ei tuntisi tätä ilmiötä. (Schiffmacher 2001, 6.)

Nykyään suurin osa tehdyistä ja otetuista tatuoinneista on pitkälti koristautumista. Kuitenkin monilla tähän kehon kaunistamiseen liittyy syvempiä, hyvinkin alkukantaisia ja perinteisiä merkityksiä. Ensimmäiset tatuoinnit eivät olleet pelkkiä koristeita, vaan niihin liittyi magiaa ja uskomuksia. Pol Potin johtamat Kambodzan punaiset khmerit oli tatuoitu kuvin, mitä kutsutaan luodin pysäyttäväksi tatuoinneiksi (stop bullet tattoos). Tatuoinnit ovat olleet myös hierarkisia. Ne ovat näyttäneet muille tatuoidun aseman omassa yhteisössään. (Juntunen 2004, 15.)

Vanhimmilla tatuoinneilla on maanlaheisempiä merkityksiä: ne ovat tuoneet onnea ja suojelleet. Eläintatuointien on koettu takaavan metsästäjälle hyvän saaliin. Myös kannibalismia ja pääkallonmetsästystä on kuvattu tatuoinnein.

Uskonnollisten tatuointien avulla on pyritty varmistamaan taivaspaikka kertomalla jumalalle ja muille vakaumuksestaan. (Schiffmacher 2001, 7.)

Tatuoinnin ottaminen on yksi äärimmäisistä tavoista muokata vartaloa. Jälki on pysyvää, vaikka kuvan päälle voi tatuoida peitekuvan tai poistattaa koko tatuoinnin laserilla, jää toimenpiteestä ihoon aina jälki. Pysyvyytensä ansiosta tatuoinnit nousevat muodin yläpuolelle ja pysyvyys on tehnyt tatuoinneista suosittuja. (Juntunen 2004, 17). Tatuointien suosion ja pysyvyyden kannalta on kiinnostavaa, että pääministeri Winston Churchillin äidille oli tatuoitu ranteeseen käärme. Leninillä oli rintaan tatuoituna pääkallo ja Stalinilla punatähti. (Ruotsalainen 2001, 19).

Ei ehkä ole sattumaa, että tatuoiminen mielletään tavaksi osoittaa rohkeutta. Se on myös keino todistaa muille sietävänsä kipua. Uudessa-Seelannissa elävät maorit uskovat, että tatuoinnit antavat heille voimaa ja sietokykyä taisteluissa. Lisäksi tatuointien uskottiin pelottavan heidän vastustajiaan. Tämä varmasti pitikin paikkansa, sillä maorit ovat tunnettuja moko-nimellä kutsutuista kasvotatuoinneistaan. Tatuoinnit ovat myös osoitus sosiaalisesta asemasta. (Schiffmacher 2001, 8.)

3.3 Tatuoinnit, minuus ja identiteetti

Tatuoinnit ovat kautta aikain olleet osa niin yksilöiden kuin yhteisöidenkin identiteetin rakentumista. Tatuointien avulla ihminen on sekä halunnut korostaa omaa persoonaansa ja erottautua muista että lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja näyttää kuuluvansa johonkin. Tatuointeja on otettu sosiaalisen statuksen lisäksi kaunistamaan, lisäämään kantajansa vetovoimaa. Toisaalta kuvia on hakattu erottamaan samaan ryhmään kuuluvat muista ihmisistä, joko kertomaan heidän jakamastaan ideologisesta samankaltaisuudesta (esimerkkeinä uskonnolliset ja jengitatuoinnit) tai merkitsemään heidät muun yhteisön ulkopuolelle (orjat ja vangit).

Tatuointi on joillekin tapa merkitä näkyviin jotain olennaista itsestään. Se voi muistuttaa jostain tai julistaa jonkin asian olevan niin tärkeä, että sen haluaa pysyvästi iholleen näkyviin. Toisaalta tatuointi voi olla vain keino saada omasta vartalosta miellyttävämpi. Tatuointi voi myös olla niin olennainen osa ihmisen minuutta, että sen ottaminen saa ihmisen tuntemaan itsensä kokonaisemmaksi.

Amerikkalainen tatuojia ja alan tutkija Don Ed Hardy on todennut tatuoinneilla olevan selkeä yhteys ihmisen minuuteen. Hänen mielestään tatuoinnilla todistetaan sitä, mitä ihminen on sisimmiltään. Lisäksi sillä näytetään, että hän todella hallitsee itseään, ruumistaan ja sieluaan. (Juntunen 2004, 12).

Identiteetillä tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestään. Se kasvaa muiden vuorovaikutuksella. Toisaalta identiteetti voi olla muilta omaksuttu ja siten jopa ristiriidassa oman persoonallisuuden, minuuden, kanssa. Tässä tapauksessa ihminen, jolla on omaksuttu identiteetti tatuoinnin ottamisen hetkellä, saattaa syvästi katua ottamaansa kuvaa myöhemmin. Identiteetti eroaa minuudesta siten, että minuus on ihmiseessä itsessään, ilman muita ihmisiä. (tiede.fi.)

Sosiologi ja kulttuuriteoreetikko Stuart Hall kuvailee identiteettiä pirstoutuneeksi. Hän näkee ihmisen ilman kiinteää, olemuksellista tai pysyvää identiteettiä. Hän myös kuvailee ihmisten ottavan eri identiteettejä eri aikoina. Hall toteaa: "Sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntiin tempoilevia identiteettejä, minkä vuoksi identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti." (Hall 2002, 22-23.)

Nämä vaihtelut eivät välttämättä tarkoita, että aiemmin identifioituessamme toisella tavalla olisi sillä hetkellä otettu tatuointi yhtään vähemmän osa identiteettiämme myöhemmin tai ristiriidassa sen kanssa. Hallin mukaan

identiteetin yhtenäisyydessä on aina jotain kuviteltua ja se pysyy oikeastaan aina epätäydellisenä, muodostuu kaiken aikaa. (Hall 2002, 39.)

Teoksessaan Hall käsittelee identiteetin suhdetta toisiin myös kuvailemalla ranskalaisen filosofin ja historioitsijan Michel Foucault'n teoriaa, jota Foucault kutsuu "kurinpitovallaksi". Tätä valtaa käyttävät esimerkiksi koulut, sairaalat ja vankilat. Kurinpitovallasta liittyy säätelyyn, valvontaan ja hallintaan, mikä kohdistuu sekä kokonaisuun väestöihin, että yksilöön ja ruumiiseen.

Kurinpitovallan tavoitteena on saattaa kaikki yksilöiden kokemat asiat aiempaa tiukemman kurin ja valvonnan alle. Mitä yhteisöllisempää ja järjestäytyneempää valvonta on, sitä vahvempaa on yksilön eristyneisyys, valvonta ja yksilöityminen. (Hall 2002, 41-43 ja 153.)

Foucault'n teorian mukaan valvonnan alla yksilöllisyyden merkitys korostuu. Myös vankilatatuoinnit voivat korostaa yksilöllisyyttä. "Tatuoinnit tehtiin usein näkyviin paikkoihin, mm. kasvoihin. Näin erikoinen 'muoti' kertoo voimakkaasta halusta erottautua joukosta, tulla huomatuksi" (Lahti & Pettinen 1985, 76).

Vuonna 1985 valmistuneen tutkimuksessa heijastuu tekijöiden asenteen kautta myös yleinen suhtautuminen tatuointeihin. Tekijöiden perehtymisestä aiheeseensa kertoo myös heidän pohdinta siitä, onko tatuointi erikoinen nuorisokulttuurin ilmentymä vai onko nuori jo ennen vankilaa "omaksunut vankilakulttuuriin liittyvän tatuoinnin" (Lahti & Pettinen 1985, 68).

Vangittuna ollessaan tatuointi on vangille keino hallita omaa vartaloaan. Lisäksi, koska tatuointi on vankiloissa kiellettyä, se on samalla keino vastustaa virkavaltaa ja hallita elämää myös vangittuna. Tatuoinnin aiheeksi valittu järjestäytyneen rikollisuuden tai jengin symboli on tavallaan äärimmäinen

kapinakeino, kun näkyvällä paikalla vangin iholla on heille selkeä anarkistinen viesti, mitä kurinpitovalta ei ymmärrä.

3.4 Erilaisuus, toiseus ja alakulttuurit

Vankiloissa kiertää lause: ”Pahimmat rikolliset ne ulkona on”. Oli lause sisällöltään kuinka totta tahansa, voi sitä tarkastella vangin keinona selittää ympäröivää maailmaa, vangin suhdetta rangaistuksen kärsimiseen ja jopa eräänlaisena puolustusmekanismina. On ehkä helpompi hyväksyä oma tuomio, kun tietää jonkun olevan itseään pahempi.

Minä, me ja muut. Ihminen ajattelee ja suhteuttaa itseään muihin, kokee yhteenkuuluvuutta tai tekee eron toisiin. Millaista on yhteenkuuluvuus vankien kesken? Miten vankilassa tehdyt tatuoinnit palvelevat tätä tarkoitusta? Miten tatuoinnit erottavat toiset toisista?

Heli Vaaranen käsittelee alakulttuuria tutkimuksessaan ”Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa”. Hänen mukaansa alakulttuurit muodostavat vähemmistöjä valtakulttuurin laidoille. Alakulttuureilla on hänen mukaansa vaikutusvaltaa ympäristöönsä, koska ne ovat yhtenäisiä ja puolustavat valitsemaansa muotia, tyyliä, asennetta, moraalialia tai elämäntapaa vakaumuksella, mikä tekee siitä houkuttelevan. (Vaaranen 2004, 35.)

Vaaranen totesi huomanneensa tutkimuksessaan olevien nuorten toiseuden tunteen. Vaikka päällisin puolin nuorella oli kaikki asiat kunnossa, häntä ajoi ajatus, että toisilla oli enemmän ja parempaa. Nämä tunteet ovat tuttuja varmasti myös muillekin, kuin Vaarasen tutkimuksen nuorille. (Vaaranen 2004, 37.)

”Sata vuotta sitten marginaalinen alakulttuuri merkitsi yleensä myös jonkinasteista rikollisuutta” kuvailee Kari Koskela, joka on tutkinut huliganismia teoksessaan *Huligaanit – Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan*. Koskelan mukaan yhteiskunnan rakenteelliset syyt ja perheen sisäiset jännitteet työnsivät huligaanin rikoksen polulle. Katu veti puoleensa, koska se irroitaisi huligaanin ympäröivästä työväenluokasta ja veisi kohti vaihtoehtoista elämää, omaa alakulttuuria, minkä yhteydet rikollisiin olivat kiinteät. (Koskela 2002, 242.)

Stuart Hallin mukaan erojen merkitseminen johtaa rivistöjen symboliseen sulkemiseen, kulttuurin pönkittämiseen ja kaiken epänormaaliiksi määritellyn leimaamiseen ja ulkopuolelle sulkemiseen. Juuri se, että erilaisuus on tabu, uhka kulttuuriselle järjestykselle, tekee siitä kuitenkin paradoksaalisesti vaikutusvaltaisen ja jopa oudolla tavalla houkuttelevan (Hall 2002, 157.)

3.5 Tatuointi ryhmän tunnuksena

Uskonnoilla on ollut oma osansa tatuointeihin liitettävien mielikuvien luomisessa. Keskiajalla yleinen suhtautuminen tatuointeihin muuttui, kun Keisari Konstantinus julisti tatuoinnit laissa kielletyiksi. Jumala oli luonut ihmisen omaksi kuvakseen, ja oli syntiä muokata tätä kuvaa. Myös Koraani kieltää tatuoinnit. Koraanin mukaan merkitty keho on inhoa herättävä, kuin spitaalisen, eikä sitä voi tuoda Pyhän ääreen. (Ruotsalainen 2001, 15).

Toisaalta uskonnot ovat edesauttaneet tatuointien ja tatuointiaiheiden kehityksessä ja leviämisessä. Tänä päivänä monet eivät tiedä, että tatuoinnit ovat liittyneet hyvinkin voimakkaasti kristinuskoon tai uskovaisena elämiseen. Esimerkiksi aikoinaan oli normaalia, että pyhiinvaeltajat ottivat tatuointeja.

(Ruotsalainen 2001, 15.) Pyhiinvaeltajat ottivat tatuoinnin tavallaan todisteena siitä, että he olivat todella käyneet paikanpäällä ja yleensä tatuoinnit tehtiin käsivarteen, mutta osa otti tatuoinnin otsaansa (Juntunen 2004, 25).

1200-luvulla ristiretkeläiset kantoivat Pyhästä maasta tullessaan tatuointejaan matkamuistoina ja 1600- ja 1700 -luvuilla, uskonnollisten tatuointien suosion kasvaessa, pyhiinvaeltajien lisäksi tutkimusmatkailijat ottivat tatuointeja. Keskiajan jälkeensä jättämän tatuointikielteisyyden jälkeen tatuoinnit löydettiin uudelleen suurten löytöretkien aikaan. Purjelaivojen etsiessä ennen kartoittamattomia maita ja meriä merimiehet innostuivat ottamaan tatuointeja matkoiltansa (Juntunen 2004, 27-28).

Vaikka kaikissa kulttuureissa ei tänä päivänä ajattellakaan, että tatuoinnit ovat itsestään selvä osa ihmisenä olemista ja johonkin ryhmään tai heimoon kuulumista, liittyy tehty kuva henkilön välittömästi osaksi jotain kokonaisuutta. Oli se sitten laivasto, bändi tai pelkästään se, että on osa alati kasvavaa tatuoitujen ihmisten joukkoa.

Ihmiset karkoittavat surua ja ahdistusta fyysisellä kivulla, esimerkiksi tumppaamalla savukkeen ranteeseen tai viiltelemällä ihoaan ja jopa amputaatiolla. Oloa on yritetty helpottaa myös kuolleiden läheisten kunniaksi tehdyillä tatuoinneilla, mitä kutsutaan myös "in memoriam" tai "memento mori" -tatuoinneiksi. Mieli voi rahoittua, kun menetetyn kasvot, nimi tai kuolinpäivä on taltioitu pysyvästi iholle. Näin rakkaan ihmisen muisto ei katoa koskaan. (Schiffmacher 2001, 7.)

Myös nykyaikana tatuoinnit ovat osa ryhmäytymistä ja pienten piirien identifikaatiota. Ihmisten halu olla yksilöitä, erottautua muista ja samalla näyttää kuuluvansa johonkin näkyy myös moottoripyöräkerhojen tatuoinneissa. Moottoripyöräkerhojen tunnuksia ei ulkopuolisten kannata tulla tatuointiliikkeisiin toivomaan, sillä kerhot ovat hyvin tarkkoja omien

tunnuksiensa tatuoisesta. Esimerkiksi Hells Angelsilla on omia tatuointiliikkeitä ympäri maailman. Ammatikseen tatuoivat jättävät tunnuksen kerhon valitsemien tatuojien tehtäväksi. Jos jäsen eroaa tai hänet erotetaan kerhosta, hänen on annettava tatuoida tunnus piiloon. (Juntunen 2004, 17).

3.6 Pakkotatuoiminen - tatuoinnit merkitsemis- ja rangaistusvälineenä

Eri puolilla maailmaa tatuointeja on käytetty merkitsemään muun muassa sotilaita, prostituoituja ja vankeja. Koska tatuoinnilla on mahdollista merkitä ihminen pysyvästi, käytettiin sitä myös rangaistusmuotona. Kansanosia tai yhteiskuntaluokkia saatettiin merkitä tatuoinneilla. Esimerkkinä holokausti, missä kansallissosialistisen Saksan viranomaiset tatuoivat juutalaisvangeille tunnusnumerot ja homoseksuaaleille vaaleanpunaiset kolmiot. (Ruotsalainen 2001, 23-24.)

”Antiikin Kreikassa orjat ja rikolliset merkittiin tatuoinneilla” (Juntunen 2004, 23-24). 1800-luvun Ranskassa varkaat tatuoitiin V-kirjaimella, mikä tuli ranskan sanasta voleur eli varas. 1800-luvun lopussa Englannin armeijan sotilaskarkureihin tatuoitiin D-kirjain, sanasta deserter. (Ruotsalainen 2001, 19.)

Feodaalijajan Japanissa irezumi oli tuomitulle rikolliselle tehty rangaistustatuointi. Tatuointi rangaistustoimena koski sekä miehiä että naisia. Asiansa tunteva henkilö saattoi käsivarren tatuoinnista näin lukea pahantekijän rikoshistorian. Asiaan perehtymätönkin näki tatuoinneista, että kyseessä on tuomittu ja rangaistu rikollinen. Irezumi antoi näin kantajalleen pysyvästi rikollisen leiman. Tämä johti usein tatuoidun ajautumiseen yhteiskunnan ulkopuolelle, kokopäiväiseksi rikolliseksi (fi.wikipedia.org.) Japanissa tatuoinneilla on edelleen voimakas stigma ja ne yhdistetään helposti järjestäytyneeseen rikollisuuteen (getinked.co.uk).

Naapurimaassamme Venäjällä on dokumentoitu sekä teksti- että kuva-aiheita, joita vangeille on tatuoitu väkisin. Monet näistä kuvista ovat rivoja tai muuten kohdettaan alistavia ja halventavia tekstejä. Poliittiset herjat ovat myös yleisiä. (Baldaev 2009, 115-329.)

4 HAASTATTELUTULOKSET

1800-luvun lopulla elänyt Ranskan armeijan kirurgi ja oikeuslääketieteen professori Alexandre Lacassagnen tutki laajalti aikansa rikollisten tatuointikulttuuria. Hän törmäsi usein itseinhoa kieliviin tatuointeihin. Yksi sellainen tatuointi johti sarjamurjaajan tunnistamiseen ja vangitsemiseen, kun tämän kynsistä selviytynyt kertoi poliisille tämän käteen tatuoidun "Born under a bad sign". (van Dinter 2005, 45-46.)

4.1 Kysymyslomakkeet Helsingin vankilan vangeille

Työ aloitettiin viemällä huhtikuussa 2010 vankilaan 21 kappaletta 25-kohtaista kysymyslomakkeita (Liite 1) tutkimuksesta tiedottavien saatekirjeiden (Liite 2) kera. Lomakkeista kukin sisälsi viisi A4-liuskaa kuorineen.

Kysymyslomakkeisiin vastattiin anonyymisti ja merkitsemättömät kuoret palautettiin täytettyinä huhti-toukokuussa 2010. Helsingin vankilaan viedyistä 21 kappaleesta kysymyslomakkeita täytettyinä palautettiin 8 kappaletta.

Lomakkeiden tarkoituksena ei ollut niinkään saada kattavaa kokonaiskuvaa määrällisesti, vaan kartoittaa todellista tilannetta vankilassa ja työn aihetta alustavasti paikasta, missä syvähaastattelut sekä kuvaukset tultaisiin tekemään.

Lomakkeilla saatiin myös tietoa niiltäkin vangeilta, jotka eivät halunneet tulla kuvattaviksi.

Kysymyslomakkeilla ja syvähaastatteluilla pyrittiin rajaamaan kysymykset niin, että niiden painopiste olisi tatuointien merkityksissä sekä viestinnällisissä asioissa. Toisaalta aihetta syvensi muutama tarkkaan valittu lisätieto vangista, kuten tämän ikä ja vankilassa vietetty aika. Lomakekysymysten määrä tuli säilyttää mahdollisimman pienenä, jotta vastaaminen ei olisi tuntunut vangeista turhauttavan työläältä. Lisäksi kysymysten tuli olla mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä, sillä vankilalta oli ohjeistettu, että monilla vangeilla on lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä vaikeuksia.

Seuraava teksti on kooste esitetyistä kysymyksistä ja niihin saaduista vastauksista. Kaikki saadut vastaukset on purettu niitä edeltäneiden kysymysten perään. Lomakkeiden perusteella sain kartoitettua taustatietoa syvähaastatteluihin sekä useammalta vangilta tietoa näiden vankilassa tehdyistä tatuoinneista. Lomakeessa esitetyt kysymykset koskevat nimenomaan vankilassa tehtyjä tatuointeja.

1. Sukupuoli:

Kaikki vastaajat olivat miehiä. Helsingin vankilassa ei ole naisvankeja.

2. Ikä:

Vastaajat olivat iältään 22 - 61 -vuotiaita.

3. a) Kuinka monetta kertaa olet vankilassa:

Vastaajat olivat olleet vankilassa 2 - 20 kertaa.

b) Arvio kaikesta suoritetusta ajasta vankilassa yhteensä:

Vastaajat olivat olleet vankilassa 4 - yli 20 vuotta.

4. a) Mikä on ensimmäinen vankilassa tehty tatuointisi ja missä kohtaa

vartaloasi se on?

Olkavarressa tribaalikallo, olkapäässä sulkia sekä rakkaan nimi, tribaali ja kirjaimia, käsivarressa perhonen ja tribaali, rinnan päällä pääkallo, jalassa nimikirjaimia.

b) Minkä ikäisenä otit sen ja miksi?

Ennen kahdeksaatoista ikävuotta otetuista tatuoinneista oli osalle vangeista hankalaa eritellä syytä siihen, miksi tatuointi oli haluttu ottaa. "Sitä vain halusi tatuoinnin." Täysi-ikäiseksi tultuaan osa oli halunnut peittää esimerkiksi käsissä olevia arpia tai kertoa tatuoinnillaan muille olevansa esimerkiksi varas. Osa oli halunnut iholleen rakkaansa nimen.

5. Ensimmäisen tatuointisi jälkeen, minkä ikäisenä olet hankkinut muut tatuoinnit vankilassa?

Nuorimpana tatuoinnin ottaneet olivat olleet alaikäisiä, keskimäärin 17-vuotiaita. Tatuointeja oli poikkeuksetta myöhemmin otettu lisää, joskus paljonkin, mutta myöhäisimmillään 30 - 39 -vuotiaina.

6. a) Missä kohdissa vartaloasi tatuoinnit sijaitsevat?

Olkapäissä, molemmissa olkapäissä, olkavarsissa, rinnoissa, selässä, käsissä, kämmenselissä, käsivarteissa, kyynerpäissä, ranteissa, sormissa, reisissä, jaloissa, nilkoissa ja jalkapöydissä.

b) Onko jollakin vartalonkohdalla ja juuri siihen tehdyllä tatuoinnilla erityinen merkitys?

Harvalle tatuoinnin paikka vartalossa ja siihen yhdistyvä nimenomainen kuva merkitsivät yhdessä mitään. Osalle kaikilla kuvilla on merkityksensä ja ne tuli tehdä tiettyyn kohtaan vartalossa. Näitä kuvia ei oltu aina eritelty, mutta esimerkiksi rinnan päälle tatuoitu sikaria polttava pääkallo oli otettu kyseiseen kohtaan merkitsemään, että kantaja on rosvo.

Muuten merkityksellisiksi oli mainittu esimerkiksi ranteeseen tatuoidut pirunaiset, jotka kuvastivat petollisia naisia. Tekstitatuointi "luojan luoma" oli otettu kertomaan muille, kuka tämä ihminen on. Läheisen ihmisen kuoltua oli tatuoitu risti, esimerkiksi niin kutsuttu elämänristi tai yhdistämällä ristiin jotain edesmenneestä kertovaa, kuten esimerkiksi tämän nimikirjaimet. Lisäksi

merkityksiä oli tietyillä kirjaimilla sekä teksteillä, kuten "gansteri", reidessä rosvon elämästä kielivä "thug life" ja toisessa jalkapöydässä teksti "olen väsynyt, niin minäkin". Rosvoa kuvaavia tatuointeja olivat myös oikeassa pikkurillissä oleva T-kirjain ja vasemmassa kädessä teksti "THUG".

Kyynerpäässä oleva hämähäkinseitti kertoi kantajansa "lusineen linnassa".

c) Merkitse oheisiin kuviin rastilla (X) ne kohdat, missä sinulla on tatuointeja. (Kysymyksen yhteydessä oli kaksi kokovartalokuvaa, toinen edestä ja toinen takaa. Samat kohdat ovat luetteloitu kohdassa a.)

d) Luettele mitä aiheita sinulla on tatuoinneissasi.

Tribaaleja, sulkia, kalloja, pantteri, käärme, tähti, seittiä, sydämiä, naamareita, lisko, tekstiä (useita erilaisia, esimerkiksi "omerta"), tyttären nimi, rakkaan ihmisen nimi, risti, rautaristi, hakaristi, risti (jossa nimikirjaimet), huutoja, palloja, tribaali-nimikirjaimia, nuoli Helsingin suunnasta ennen onnistunutta karkaamista, kukkia (usein ruusuja) tikari, vaakakuppeja, pirunaiset ja pääkalloja (osalla sikarin kera).

7. Tatuoinnit teki vankilassa:

Muutamille tatuointeja oli tehnyt ammattitatuojia. Suurin osa oli ottanut tatuointinsa harrastelijalta, osalle kaikki tatuoinnit oli tehnyt harrastelija. Lisäksi monet olivat myös itse tehneet itselleen tatuointeja. Monille tatuointeja oli tehnyt sekä ammattilainen ja harrastelija että vanki itse. Useimmat olivat tehneet tai yrittäneet tehdä itselleen ainakin yhden tatuoinnin.

8. Millaisilla välineillä tatuoinnit on tehty?

Itse tehdyillä sekä oikeilla tatuointikoneilla (kuitenkin nimenomaan vankilassa), partakoneella ja musteella, nokiväreillä, tulostinmusteella, kangasväreillä, hyönteisneuloilla,

9. Oletko itse tehnyt tatuointeja muille?

Useimmat vastaajista olivat tehneet tatuointeja myös muille.

10. Oletko ottanut tatuointeja siviilissä? Mitä aiheita? Minkä takia?

Useimmille vastaajista yhtäkään kuvaa ei oltu tehty vankilan ulkopuolella vaan

kaikki kuvat oli nimenomaan vankilassa tehtyjä ja niitä saattoi olla hyvinkin monta. Harvemmin suuri osa tatuoinneista oli tehty siviilissä. Toiset olivat ottaneet siviilissä vain yhden kuvan, esimerkiksi tekstiä tai intiaaninaisen, vain koska halusivat ottaa siviilissä tatuoinnin. Osa halusi siviilissä parannella aiempia tatuointejaan tai jatkaa kesken jääneitä kuvia.

11. Miten vankilassa otettu tatuointi mielestäsi eroaa siviilissä tehdystä?

Monet vastaajista mainitsivat, että vankila-aiheisia tatuointeja voi tehdä vain vankilassa, vankien tekemillä koneilla ja väreillä. Toisten mielestä vankilassa otetut tatuoinnit eivät eroa mitenkään siviilissä tehdyistä, jos tatuoinnin tekijä on ollut osaava. Toiset pitivät vankilatatuointeja huonosti tehtyinä, töhryinä. Toisten mielestä vankilatatuoinneissa on asennetta ja ne ovat karskeja. Useimpien mielestä erona on lähinnä vain se, että vankilassa vehkeet ja värit ovat itse tehtyjä. Eroiksi mainittiin myös se, että vankilassa tatuoinnit joutuu tekemään salassa.

12. Onko tatuoinneillasi sinulle jotain henkilökohtaista merkitystä, mitä?

Osa vangeista halusi korostaa itselleen ja muille omaa identiteettiään, itsään, sitä kuka hän on. Joillekin tatuoinneilla ei ollut sen suurempaa merkitystä. Muutama vanki vain piti tatuoinneista yleensä. Toisille kuvilla on saattanut olla hyvinkin tärkeä henkilökohtainen merkitys, kuten rakkaan ihmisen nimi. Osa mainitsi tatuoinneilla ehkä olevan jotain merkitystä, mutta he eivät olleet selittäneet mitä.

13. Onko sinulla tatuoituna mitään saamaasi tuomioon tai rangaistukseen liittyvää?

Kaikilla vangeilla ei ole ollut tuomioon tai rangaistuksiin liittyviä tatuointeja. Toisilla tällaisia kuvia oli useampia. Esimerkkeinä englanniksi kirjoitettu kovaan elämään viittaava "THUG LIFE".

14. Onko sinua tatuoitu vasten tahtoasi tai onko sinua painostettu ottamaan jokin tietty kuva?

Kukaan vastanneista ei kertonut, että heitä olisi tatuoitu vasten heidän

tahtoaan tai että heitä olisi painostettu ottamaan mitään tatuointia.

15. Miksi olet hankkinut tatuoinnit?

X näyttääkseni muille jotain itsestäni

__erottautuakseni muista

__haluan näyttää kuuluvani johonkin ryhmään

__haluan saada arvostusta ryhmässä

__parantaakseni ulkonäköäni

X tatuointi on muisto jostain

X hankin tatuoinnin hetken mielijohteesta

X tatuoinnit ovat mielestäni hienoja

X kunnioituksesta jotakin minulle tärkeää kohtaan

X muu syy, mikä?

Omaksii iloksi.

16. Mikä merkitys tatuoinneilla on itsellesi? Koetko, että tatuointi voi auttaa ja suojella sinua tai muistuttaa jostakin tärkeästä, mistä?

Tatuointien koettiin kertovan eletystä elämästä ja muistuttavan elämäntavasta sekä ajanjaksosta. Tärkeimmiksi tatuoinneiksi koettiin kunnioituksesta tatuoidut aiheet, kuten tyttären nimi, veljen kuoleman muistoksi otettu, entisestä rakkaasta muistuttava ja jengin johtamiseen liittyvä tatuointi. Joillekin kuvilla ei ollut erityistä merkitystä, vaikka toisessa kohdassa niillä mainittiin ehkä jotain merkitystä olevankin.

17. Onko tatuoinneista ollut sinulle hyötyä? Jos kyllä, minkälaista?

Harva vanki koki, että tatuoinneista olisi ollut heille varsinaista hyötyä. Niiden mainittiin kuitenkin piristävän oloa.

18. Onko jokin tatuointikuva sinusta erityisen hieno tai kaunis?

Muistoksi otetut tatuoinnit, kuten risti, kunnianosoitus itselle tärkeää ihmistä tai asiaa kohtaan, koettiin hienoksi ja kauniiksi. Vankitoverin taidokkaasti tekemä tatuointi koettiin hienoksi tai kauniiksi, koska jälkeä pidettiin niin taidokkaana, ettei kaikissa ammattilaisten liikkeissäkään pystyttäisi samaan.

Osa mainitsi monenkin kuvan olevan hieno tai kaunis, mutta näitä kuvia ei oltu eritelty. Kuvina hienoina tai kauniina mainittiin esimerkiksi rautaristi ja pääkallo naamarilla. Joidenkin mielestä mikään tatuointikuva ei ole erityisen hieno tai kaunis.

19. Onko jokin tatuointikuva sinulle erityisen merkittävä? Mikä ja miksi?

Joillekin kaikki kuvat olivat merkittäviä, toisille tärkeimmiksi nousivat läheisen ihmisen muistoksi tai tärkeän aiheen pohjalta otetut kuvat. Joillekin mikään tatuointikuva ei ollut erityisen merkittävä. Ks. kysymys 18.

20. Miten muut vankitoverit suhtautuvat tatuointeihisi?

X tatuointeja vertaillaan keskenään

X tatuointeja ihailaan

__tatuoituja pelätään

__tatuoituja kartetaan

__tatuoituja kunnioitetaan

X tatuointeihin ei kiinnitetä huomiota

__muuten, miten?

Lähes kaikki mainitsivat, että tatuointeihin ei kiinnitetä huomiota vankilassa.

21. Miten tatuointeihin suhtaudutaan siviilissä?

X tatuointeja vertaillaan keskenään

X tatuointeja ihailaan

X tatuoituja pelätään

X tatuoituja kartetaan

__tatuoituja kunnioitetaan

X tatuointeihin ei kiinnitetä huomiota

X muuten, miten?

Esimerkiksi vanhemmat ihmiset karttelevat. Useat kuitenkin vastasivat, että monet eivät kiinnitä tatuointeihin mitään huomiota tai jos kiinnostavat, niin kuvia ihailaan.

22. Onko jostain tatuoinnista ollut sinulle haittaa? Jos kyllä, minkälaista?

Suurimmalle osalle tatuoinneista ei ole ollut mitään haittaa. Osalle esimerkiksi nykyisen tyttöystävän suhtautuminen tatuointiin, missä luki entisen tyttöystävän nimi oli koettu haitalliseksi. Useimmat, joille kuvista oli ollut haittaa, eivät lähteneet erittelemään syitä tähän.

23. Oletko katunut jotain tatuointia? Jos olet, niin mitä tatuointia ja miksi?
Harva katui tatuointejaan. Jotkut katuivat kaikkia tatuointejaan kertomatta sen tarkemmin miksi. Toiset katuivat huonoa laatua ja joitakin kuvavalintoja. Useimmiten kaduttivat entisiin tyttöystäviin tai entiseen vaimoon liittyneet tatuoinnit, kuten nimikirjaimet tai nimi.

24. Oletko miettinyt jonkin tatuoinnin poistamista? Jos olet, niin mitä tatuointia ja miksi?
Hyvin harva oli miettinyt tatuoinnin poistamista. Jos tatuoinnin poistamista oli mietitty, oli siihen syynä tatuoinnin huono laatu ja halu tatuoida sama kuva hienommin uudestaan tai esimerkiksi entisen tyttöystävän nimikirjainten poistaminen tai peittäminen toisella tatuoinnilla.

25. Muuta tutkijalle tietoon saatettavaksi:

"Vankilassa toisilla vartijoilla on enemmän tatuointeja kuin vangeilla."

"Tatuoinnit sopivat kaikille, aina on jokin syy ottaa tatuointi."

"Kuvat kuuluu kulttuuriin."

Vankien vastaukset kysymyslomakkeisiin olivat hyvin selkeitä ja asiallisia. Monet olivat selvästi käyttäneet aikaa ja vaivaa vastauksiinsa. Muutamat lomakkeisiin kirjoitetut kommentit olivat hauskaasti muotoiltu ja osa vastauksista sai minut nauramaan ääneen osuvuudellaan. Monista kommenteista ilmeni halu näyttää ja esitellä tatuointeja, mutta kuvaussopimuksia (Liite 3) ei monikaan ilmeisesti halunnut allekirjoittaa. Syvähaastattelutilanteessa sain yhdeksi selitykseksi sen, että vangit eivät luottaneet siihen, ettei heille koituisi kuvattavana olemisesta ongelmia. Joihinkin lomakkeisiin oli vastausten lisäksi piirretty hymyileviä naamoja.

4.2 Syvähaastattelut Helsingin vankilassa

Syvähaastatteluiden avulla pääsin kuitenkin tarkentamaan taustatyöstä ja lomakkeista saamiani tietoja. Lisäksi sain mahdollisuuden kysyä asioista, mitä lomakkeella olisi hyvin hankalaa saada selville. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi jengitatuoinnit. On hankala sanoa tarkalleen kuinka paljon haastatteluihin vaikutti se, että paikalla oli vankilan henkilökuntaan kuuluva yhteyshenkilö. Joissain tapauksissa, lähinnä kun kyse oli lain tai vankilan järjestyssääntöjen rikkomista koskeva asia, vanki itse ilmoitti, ettei koe voivansa kertoa asiasta enempää juuri tämän takia.

Kysymyslomakkeiden vastausten ja syvähaastatteluiden perusteella totesin, että tutkimukseen osallistuneiden vankien oli helpompi sanallistaa ajatuksensa puhumalla kuin kirjoittamalla. Toivoin alunperin pääseväni haastattelemaan ainakin viittä vankia. Viisi oli määrällisesti pieni otanta, mutta koin voivani laadullisesti, etenkin rajallisen ajan takia, paremmin keskittyä aina kulloinkin haastateltavana olevaan vankiin. Paneutumisen ja verkkaisen tahdin avulla koin voivani helpommin saada haastateltavani rentoutumaan. Lisäksi sain mahdollisuuden sekä aikaa selvittää haastattelutilanteessa esiintulevat, ehkä yllättävätkin, puheenaiheet. Näistä esimerkkinä se, kun eräs vangeista näytti nopeasti, kuinka helposti kuulakärkikynästä saa tehtyä tatuointikoneen.

Sain lopulta haastateltavakseni neljä. Seuraava teksti on kooste näistä haastatteluista 11.5 ja 21.5.2010.

Kolmekymppisellä miesvangilla on tatuoinnit molemmissa olkapäissä. Toiseen olkapäähän on tatuoitu risti. Se on muistona kuolleelle veljelle. Miehen toisessa olkapäessä on hänen ensimmäinen tatuointinsa. Sitä mies aloitti tekemään itse pimeässä sellissä yli kymmenen vuotta sitten. Vartijat kuvittelivat, että

katkaisemalla sähköt loppuu tatuointien teko, mutta laitteet olivat paristokäyttöisiä ja tatuoiminen jatkui, vaikka valoa ei ollut. Ensimmäisen tatuoinnin päälle on jälkikäteen tatuoitu mustalla lisää. Tatuoiminen jäi kesken, kun mies joutui "rundiin". Rundilla tarkoitetaan eristysselliä, mihin vanki saattaa joutua sääntörikkomuksen takia.

Miehen mielestä on huvittavaa, että hänellä on tatuointeja, vaikka hänellä on piikkikammo. Hänen molemmat tatuointinsa on tehty vankilassa samaa tuomiota istuessa, ei kuitenkaan Sörkassa. Vankilakertoja ja sisällä vietettyjä vuosia on takana useita. Eikä mies usko, että tämä välttämättä jää viimeiseksi. "Ei pidä koskaan sanoa, että ei koskaan. Niinhän ne sanoo?" Mies istuu tällä kertaa petoksesta saatua tuomiota. Hän ei vakuuta syyllisyyttään, mutta kertoo tuomioon johtaneesta tilanteesta sanankääntein, josta selviää hänen kummastelevan tuomion perusteluja. Hän itse tarjoaa vastaukseksi selityksen. "Musta tuntuu, että tietyt tahot haluaa vaan pitää mut täällä niin pitkään, kuin mahdollista." Hän uskoo asiaan vaikuttavan sen, että hänen tuttavapiiriään seurataan järjestäytyneen rikollisuuden ja jengikytköksien takia.

Tatuointien tekemiseen tarvittavien välineiden valmistaminen on miehen mielestä helppoa ja materiaalit voi ottaa melkein mistä vaan, joten ne on kohtalaisen nopea ja helppo kasata. Mies olisi halunnut meitä varten tehdä ja esitellä itse tekemäänsä tatuointikonetta, mutta ajatteli sen ehkä olevan huono idea vankilan sääntöjen takia. Hän kuitenkin näytti kuulakärkikynällä havainnollistaen miten helppoa yksinkertaisen tatuointilaitteen tekeminen on: hammasharja, teippiä, kuulakärkikynä, ja Playstation. Kuula katkaistaan kynästä vaikka kynsisaksilla ja pleikkarista otetaan tarpeelliset osat moottoriksi. Neulat voi tehdä vaikka rautanaulasta tai ottaa teräsharjasta. Osat teipataan yhteen. Värejä saa kankaista tai vanhalla venäläisellä tekniikalla kengänpohjista.

Mies on tehnyt tatuointeja myös muille. Siviilissä häntä odottavat kaikki koneet. Ovat kuulemma odottaneet jo vuosia. Lisäksi hänellä on kavereita

tatuointiliikkeistä ympäri Suomea. Hän ei pyydä vankilassa tekemistään tatuoinneista rahaa, mutta kertoo, että hyvät tekijät pyytävät tatuoinneista jopa enemmän kuin siviilissä. "Sama juttu, kuin huumeidenkin kanssa. Täällä kaikki on kalliimpaa."

"Vankilassa ei tehdä samanlaisia kiiltokuvatatuointeja, kuin siviilissä." Tatuoinneista kotka voi kertoa parittamisesta, jengitoiminnasta tai järjestäytyneestä rikollisuudesta. Merkitystä muunnellaan usein myös tatuoimalla perinteisen, merkityksellisen kuvan, yhteyteen muuta rangaistukseen vihjaavaa, kuten vaikka kotkan kynsiin joutunut nainen. Kukko merkitsee "vankilahuoraa". "Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvistä kuvista lepakoilla on lepakoiden kuvia, kämmenselässä peukalon lähellä."

Moottoripyöräkerhoista esimerkiksi Bandidos käyttää tatuoinneissaan kirjainlyhennettä BDF. "Linnassa jengimerkkien esillä pitäminen jengiosastoilla on kielletty. Jopa tietyn väriset Adidaksen paidatkin on kielletty."

Jengeillä on jengitunnuksia, useimmiten selkään tatuoituna. Niin sanottu pummin merkki eli kolme pistettä kämmenselässä, peukalon ja etusormen välissä on kuulemma enemmänkin nuorten juttu. "Nuorempana tatuoinnit olivat identiteettikysymys. Kuvat lisäksi näyttää hyvälle ja niillä voi osoittaa kuuluvansa johonkin."

"Silmäkulmaan tatuoitu kyynel tarkoittaa aina yhtä vietyä ihmishenkeä. Nykyään tosin varkaat vie varkaalta tatuointikuvatkin. Vanhemmille kuvien merkitykset ja varsinkin tuo kyyneltatuointi saattavat olla aatteellisesti tärkeitä ja jos heidän kohdalleen sattuu ns. feikki, voi käydä huonostikin. Voi olla, että taputellaan, niin että luu näkyy. Toisaalta näitä tällaisia tyypejä ei siviilissä juuri näy. Suurin osa on eristäytyneitä tai kuolleita."

Toisen vangin mielestä venäläinen vankilatatuointikulttuuri liittyy enemmän tuomioon kuin Suomessa. "Mutta jos on poskeen tatuoitu kyynel, niin pitää olla kaato. Ei niitä paljon muuten oteta. Linnassa kuvat ovat muutenkin aika perinteisiä. Samoja kuin 70-80-luvulla. Kallotatuoinnit kuuluu linnaan, melkein kaikki niitä haluaa. Ja niitä tehdään, mitä halutaan. Kenellekään ei väkisin laiteta mitään."

Miehellä on kaksi tatuointia molemmissa olkapäissään. Molemmat on tehty vankilassa. Vanhempi tatuoinneista on vuodelta 2003. Sen teko jäi kesken, mutta mies meinaa viimeistellä kuvan päästyään siviiliin. Tatuoinnissa piti lukea entisen naisystävän nimi. Se oli lupaus. Toisessa kädessä oleva tatuointi on tehty miehen ollessa vangittuna Hämeenlinnassa. Tatuoinnissa lukee nykyisen naisen nimi. Tätä ei kuulemma entiselle heilalle tehty tatuointi haittaa.

Mies meinaa ottaa siviiliin päästyään lisää tatuointeja. Hän haluaa rintaansa tekstin, missä lukee "lainsuojaton", koska kokee olevansa sellainen. "Kun tää linnassa ravaaminen loppuu, niin haluan toiseen jalkaan tekstin, missä lukee 'olen väsynyt' ja toiseen jalkaan 'minä myös'.

Kaksi vankia arvioi yhdessä, että nykyään vankiloissa tatuointeja on ainakin seisemälläkymmenellä prosentilla vankeja. Tatuointeja tehdään heidän mukaansa ajan kuluttamiseksi ja ne ovat myös muistoja vankilasta.

Miehelle on tatuoitu veni, vidi, vici -teksti. Se on tehty kerralla. Mies kertoo, että tämä latinan kielinen lause, mikä tarkoittaa "tulini, näin, voitin", on nykyään yleinen tatuointi vangeilla. Toinen vanki kertoo myös, että hänen mielestään tämä teksti sekä muutkin tekstitatuoinnit ovat yleistyneet vankilassa, mutta aiheet kuulemma muuttuvat parin vuoden välein. Syytä tekstien suosioon tai aiheiden muutokseen ei osata sanoa. Myöskään syy, miksi tämä vanki on ottanut veni, vidi, vici -tatuoinnin ei selviä. Selviää kuitenkin, että sormiin tatuoidut love ja hate -tekstit ovat vanha juttu. Lisäksi saan kuulla yhden syyn, miksi monet

kuvat ovat käsissä tai olkavarsissa. Vangin mielestä kyseisiin kohtiin on helpompi tehdä tatuointi kiireessä.

Kädessä on tuoreelta näyttävä tatuointi. "Värit ei jääny. Pitää tehdä uusiksi." Mies ei selkeästi halua kertoa, missä kuva on tehty, sillä paikalla on vankilan henkilökuntaa. Tästä voi päätellä kuvan syntyneen Helsingin vankilassa. Myöhemmin mies myös mainitsee, ettei jengitatuoinneista puhuta ulkopuolisille. Tällöin emme tosin puhuneet kyseisestä tatuoinnista.

Vangille on tatuoitu seittiä kyynerpäähän. Tatuointi ei kuulemma enää merkitse mitään, mutta aikoinaan se tarkoitti jotain. Enempää mies ei halua aiheesta puhua. "Se, mitä kuvia voi ottaa, on paskapuhetta nykyään muutenkin. Jokainen saa ottaa mitä haluaa. Jokaisen oma ruumishan se on." Eräs toinen vanki kertoo, että seittitatuointi kyynerpäässä voi merkitä "kaatoa", tappoa.

Miehen ensimmäinen tatuointi on arpien peitossa. Mies kertoo arpien tulleen "taistellessa". Tatuoinnissa on ollut enkeli, mikä pitää käsissään kahta sydäntä. "Täällä joutuu vääsäämään tatuoinnit salassa. Ennen oli vapaampaa, kuin nyt."

Mies haluaa ehkä ottaa siviilissä uuden tatuoinnin selkäänsä ja parannella osaa molempien käsien tatuoinneista. Syynä tähän on osittain se, että "kiven sisästä" on niin vaikea löytää laadukasta tekijää. Sörkasta hän ei tunne ketään, joka osaisi tehdä niin hyvää jälkeä, että hän haluaisi sitä iholleen. Tatuointiliikkeessä hän ei ole käynyt koskaan. Mies huomauttaa myös, että vaikka olisi tatuoinut siviilissä, niin on eri asia tehdä tatuointeja linnassa, linnakoneilla. Tähän mennessä kaikki tatuoinnit, mitä hänellä on, on tehty vankiloissa. Niitä on hakattu ihoon pohjoisessa, Oulussa ja Pelsolla, ennen Sörkkaan tuloa. "Vankilassa kaikilla on tatuointeja."

Miehen ensimmäinen kuva on viisitoista vuotta vanha ja se on vasemmassa käsivarressa oleva kokonaisuus, missä on pääkallo ja kotka. "Kyllä nää aiheet on aika perinteisiä täällä vankilassa. Samaa kamaa, mitä on tehty jo 70-luvulla." Uusin tatuointi on vuosi sitten tehty risti, mikä on miehen vasemmassa olkavarressa.

Kaksi miehistä kertoo, etteivät he antaisi tatuoida itseään ranteesta alaspäin kulttuurista syistä. Syynä tähän on se, että siten häpäisisi itsensä vanhempien silmissä. Miehet lisäävät myös, että jos tekee rikoksen, ei jää selkeitä tuntomerkkejä.

Vangin uusimmat tatuoinnit ovat jäljeltään taidokkaasti tehtyjä.

Tupakansyöttimestä otetusta jousesta viilatulla terällä, itsetehdyn nokivärin kanssa, on onnistuttu saamaan yllättävän tasokasta jälkeä. Vasen käsivarsi eli ns. hiha on melkein täynnä tatuointeja. Oikeassakin kädessä on jokunen kuva, joita mies kutsuu räpellyksiksi. Nämä räpellykset hän haluaisi saada piiloon ja suunnitteilla onkin täyttää koko käsi tatuoinneilla.

Yhteensä viisi ihmistä on tatuoinut miestä ja edellämainittujen räpellysten jälkeen hän kertoo tarkistavansa, että tatuoiva henkilö osaa asiansa. Itse hän ei ole mielestään niin hyvä, että lähtisi tekemään muille tatuointeja. Mies ei ole maksanut tatuoinneistaan, joita sellikaverit ja kaverit ovat tehneet, vaan joskus heittänyt kahvipaketin. Kahvipaketti onkin kuulemma vankilassa hyvää valuuttaa.

Tatuointeihin käytetyt neulat voi tehdä melkein mistä vaan, esimerkiksi rautanaulasta tai vaikka teräsharjasta. Neulat voi tehdä myös sytkärin jousesta viilaamalla. Lyijytäkynästä saa kärjen. Koneiden moottorit pyritään ottamaan laitteista, mitkä eivät pidä voimakasta ääntä. Pelaamiseen tarkoitettun Sony Playstationin eli "pleikkarin" ohjaimet tai DVD-soittimet käyvät tähän tarkoitukseen hyvin, mutta Internetin keskustelupalstoilla esiin tulleet

sähköhammasharjojen moottorit ovat kuulemma liian äänekkäitä.

Tietokoneen tuuletin sekä partakoneen moottori käyvät tähän kuulemma hyvin. Xboxista tai paristosta saa virtaa, hiustenleikkuukoneesta saa hyvän moottorin ja koneeseen laturinkin. Televisiota tai stereoita pidetään päällä, koska äänet peittävät alleen koneen surinaa. Jotkut kertoivat vuoranneensa konetta myös pumpulilla tai patjasta otetulla palalla äänen eristämiseksi.

Värit tatuointeihin saadaan mitä mielikuvituksekkaimmilla tavoilla.

Kuumennetaan kengän pohjaa, mistä saatu höyry otetaan talteen kuppiin.

Saatu noki kaavitaan kupista ja sekoitetaan saippua- tai virtsatippaan. Nämä värit ovat joidenkin vankien mielestä puhtaampia, kuin tarkoitukseen valmistetut ns. oikeat tatuointivärit. Niin sanottuja oikeita tatuointivärejä tuodaan myös siviilistä. Neuloja tuodaan myös. Jos jää kiinni, koneet viedään ja on edessä "rundirangaistus" eli eristysselli. Vanki menettää myös saamansa työpaikan vankilasta.

Tatuointien puhdistaminen sujuu vankilasta saatavilla alkoholipitoisilla puhdistuslapuilla. Yksikään haastateltujen vankien tatuoinneista ei ole tulehtunut. Osa kuvista on kylläkin haalistunut. Toisaalta osassa värit näyttävät pysyneen erittäin hyvin. "15 vuotta sitten vankilaan oli helpompi tuoda oikeita värejä. Nykyään kaikkea valvotaan niin tarkkaan."

Tatuointeihin käytettyä mustaa väriä on saatu myös partahöylän terää kuumentamalla. Värejä on tehty myös mustekynistä ja styroksista, oikeastaan mistä vain, mistä saa hiiltä. Tulostinmuste ei huhuista huolimatta kuitenkaan toiminut hyvin vaan väri haalistui pian. Tiiltä murskaamalla on saatu punaista väriä. Ennen kuin hiilitabletit muuttuivat kapseleiksi näistä saatiin vihreää väriä.

"Täällä tatuoinnit pitää tehdä salassa ja rajatussa ajassa." Kaikki miehen tekemät koneet on aina viety, mutta heti voi tehdä uuden ja ainakin saa ajan kulumaan. Varsinkin suljetulla osastolla. "Täällä kun sitä aikaa on, mitä

kuluttaa.” Hänelle tehtyihin kuviin on harvemmin käytetty stenciliä (mallinne tai kaava, minkä avulla haluttu muoto voidaan toistaa lukemattomia kertoja) tai muutakaan siirtokuvaa, vaan tatuoinnit on tehty vapaalla kädellä suoraan iholle. Kuvat on tehty niin, että ne on helppo peittää. ”En halua petoksia tehdä tatuoinnit näkyen.”

”Nykyään vartijoilla on paljon tatuointeja. Mutta niiden kuvat on niin erilaisia. Linnatatuoinnit kyllä erottaa, useimmiten jäljestä. Niillä kyllä näyttää sen, että ei ole poliisin kaveri.”

5 VANKILATATUOINTIEN MERKITYKSET VANGEILLE

Red Hot Chili Peppersia, Pearl Jamia ja Kurt Cobainiakin tatuoinut tanskalainen Henk Schiffmacher on todennut kirjassaan ”Tattoos” vankilatatuointien kuvastavan ”hengen vapautta ruumiiseen vangittuna”. (Schiffmacher 2001, 8.)

Kaikki ihmiset, vankilassa tai vapaalla, eivät halua tatuointeja. Toiset taas haluavat niitä ilman sen kummempaa syytä, vain koska pitävät tatuointeja hienoina. Osalle vangeista tatuoinneilla saattaa olla hyvin syvälinen henkilökohtainen merkitys. Tatuoinnit saattavat muistuttaa kantajaansa jostain hänelle tärkeästä ja olla kunnianosoitus läheiselle ihmiselle. Tatuoinneilla viestitään myös muille kyseisen henkilön tavasta elää. Toisille tatuoinnit ovat vain esteettinen koriste vartalolla. Merkitykset ja viestit ovat pitkälti siis hyvin samanlaisia, kuin siviilissä.

Vankilassa tatuoinnit koettiin kuuluvan vankilakulttuuriin ja haastateltavat mainitsivat, että lähes kaikilla vangeilla on tatuointeja. Vangit mainitsivat myös tatuointien olevan osa identiteettiä, ehkä osittain juuri sen takia, että tatuointeja on niin monilla. Kuuluu tavallaan asiaan ottaa vankilassa tatuointi.

Toisaalta vangit kaipaavat tekemistä, millä saadaan aikaa kulumaan. Tatuointeja pidettiin hyvänä tapana tappaa aikaa.

Tatuointia ja sen suhdetta vangin tuomioon tai rikolliseen taustaan pystyi harvemmin selkeästi yhdistämään, ellei tatuointi ollut teksti, missä lukee esimerkiksi "varas". Nämä tekstit olivat usein englanninkielisiä, mikä ehkä kertoo ulkomailta tulevien vaikutteiden painoarvosta. Useimmilla tutkimuksessa mukana olleista vangeista oli tatuoinneissaan tekstiä tai kirjaimia. Tekstit liittyivät lähes poikkeuksetta elämäkatsomukseen, rikolliseen taustaan tai läheisen ihmisen nimeen.

Monet vangit vastasivat tatuointien olevan muisto jostain. Lähes yhtä monet olivat ottaneet tatuoinnin kunnioituksesta jotain itselle tärkeää kohtaan. Näissä tapauksissa tatuointien voi ymmärtää merkitsevän vangeille keinoa kertoa heille tärkeistä asioista.

Tatuointien merkityksiksi mainittiinkin niiden kuvastavan tai korostavan itselle sekä muille kuvin kuka henkilö on. Tatuointien kerrottiin kuvastavan henkilön identiteettiä, esimerkkinä mainittiin "luojan luoma"-teksti. Merkityksen kannalta olennaista ei ollut se, että tatuointi tehdään johonkin tiettyyn kohtaan vartalossa. Olennaisempana koettiin enemminkin johonkin tärkeään asiaan liittyvä tatuointi. Näkyvälle paikalle, kuten olkapäihin tai rintaan kirjoitettu rakkaan nimi, koettiin tärkeäksi, koska tatuointi jää iholle ikuisesti. Tärkeitä asioita halutaan sekä pitää näkyvällä paikalla muistuttamassa itseään että kertomassa muille asian tärkeydestä.

Suomalaisesta vankilatatuointikulttuurista on todettava, että vankiloiden järjestyssäännöt kieltävät tatuointivälineet. Kaikki vangeilta löytyvät tatuointivälineet takavarikoidaan ja sääntöjen rikkomisesta voi seurata kurinpitotoimia. Vankilasta riippuu, kuinka voimakkaita kurinpitotoimet ovat. Sain vankien kommentteista sellaisen käsityksen, että rangaistukset ovat

kovimmillaankin melko lieviä ja välineitä takavarikoidaan koko ajan. Joka tapauksessa vartijoiden ei haluta kuulevan, kun koneet käyvät.

Tatuointien teko salassa liittyy siis vankilatatuointeihin. Toisaalta se saattaa olla tekninen este tai hidaste, jolloin vanki siirtää ihon alle värin itse pimeässä. Toisaalta kuria ja ylläpitävää virkavaltaa vastaan kapinoiminen voi olla vangille keino hallita itseään ja ympäristöään.

Juho K. Juntusen mukaan ” Kun vankilassa otetaan tatuointi, kyse voi olla niinkin yksinkertaisesta asiasta kuin oman miehisyyden todistamisesta. Teko saattaa olla myös vakuutus siitä, että kaltereiden takana hallitaan yhä omaa itseään”. Vapautensa menettäneelle vangille tatuoiminen on yksi tapa hallita vartaloaan ja siten elämäänsä. Tatuoinnit ovat vankiloissa kuitenkin niin yleisiä, että miehuuden todistaminen tatuoinneilla tuntuu jokseenkin aikansa eläneeltä ajatukselta. Todistavatko tatuoidut naisvangit kuvilla miehuuttaan?

Pikemminkin vankilassa tatuoimatta oleminen on osoitus jostain – kannanotto. ”Lähes kaikilla vangeilla on tatuointeja ja eikä niihin tule kiinnittäneeksi paljonkaan huomiota” oli Helsingin vankilan opinto-ohjaajan Sanna Karpeekin vastaus sähköpostihaastatteluuni kysyessäni hänen suhtautumistaan vankilassa tehtyihin tatuointeihin. Myös suurin osa haastattelemistani vangeista totesi tatuointeja olevan lähes kaikilla vangeilla. Tämä saa ajattelemaan, että miksei aihetta ole dokumentoitu aiemmin ja laajemmin.

Koska vankilassa tatuointeja on lähes kaikilla, on kynnys tatuoinnin ottamiseen varmasti pienempi. Välineiden, värien ja itse kuvien tekemiseen saa kulumaan aikaa, mikä tekee tatuoisesta harrastustoimintaa ja ajanvietettä. Tutkimukseen osallistuneista osa mainitsikin tatuointien kuuluvan vankilakulttuuriin.

5.1 Aiheet, merkit ja merkitykset vankilatatuoinneissa

Suosituimmat kuvat vuonna 1985 tehdyssä tutkimuksessa olivat ruusu ja muut kukkaset, laiva, nainen, lohikäärme ja lintu, eläinkuvia oli jokaisella (Lahti & Pettinen 1985, 67). Kysymyslomakkeeseen saatujen vastausten perusteella vuonna 2010 suosittuja tatuointeja ovat tribaalit, ristit, pääkallot ja tekstit. Ruusuja, naisia ja eläinkuvia löytyi myös edelleen.

Russian Criminal Tattoo Encyclopaedian ensimmäisessä numerossa on kuvattu eräs venäläisten vankien suosima tatuointikuva, minkä variaatiot ovat yleisiä myös tutkimukseen osallisteilla suomalaisvangeilla sekä siviilipuolen tatuoinneissa. Kyseessä on niin sanottu "man's ruin" -tatuointi eli kuvaan on sisällytetty kaikki miehen perikatoon vievät asiat. (Kuva E.)



Kuva E. Miehen turmio.

Vangit mielsivät tietyt kuvat ja aiheet nimenomaan vankilatatuointeihin liittyviksi, näistä useimmin mainittiin kyynel silmäkulmassa. Kyseinen tatuointi merkitsi haastatelluille vangeille nimenomaan ”kaatoa” eli vanki oli tappanut ja tästä merkkinä kyseinen tatuointi. Näitä tatuointeja kuulemma näkee vankiloissa yhä harvemmin. Vankien mielestä kyseistä kuvaa ei tulisi tatuoida siviilissä eikä siviilille tatuoinnin merkityksen takia.

Osalla vangeista oli tuomioon ja rikolliseen taustaan liittyviä tatuointeja. Näiden merkitykset olivat usein sellaisia, että tatuoinnit muistuttivat vankia tämän tavasta elää, jostain tietystä ajanjaksosta sekä viestittivät myös muille sitä, mitä vanki on. Näin vastanneet vangit halusivat siis pitää mielessään kuka hän on, huolimatta siitä, että se, mitä hän on, on vienyt hänet vankilaan. Samalla tatuoinnilla osoitetaan, ettei näitä valintoja kaduta tai sitä, mitä ollaan, hävetä.

Opinnäytetyössäni mukana olleista vangeista useimmille oli tatuoitu jonkinlainen risti. Ristit vaihtelivat hakaristeistä ja rautaristeistä aina niin sanottuihin elämänristeihin ja kirkollisiin symboleihin. En tiedä kuinka uskonnollisia kyseiset vangit olivat, mutta monesti näihin risteihin oli liitetty jokin tärkeäksi koettu teksti, kuten menetetyn läheisen nimikirjaimet, tai tatuointi oli otettu jonkin tärkeästä asiasta muistuttamaan. Joillakin oli kaikkia edellä mainittuja.

Risteillä on muodosta riippuen lukuisia erilaisia merkityksiä, eivätkä niistä kaikki liity uskontoihin. Uskoon ja toivoon liittyvistä symboleista risti on hyvin yleinen. Henkilökohtaiset muistot on ehkä luonteva liittää tämän kaltaisiin voimallisina pidettyihin symboleihin. Ristiinnaulitsemista kuvaavat krusifiksit ja kuolinilmoituksissa toistuvat ristit liitetään symboleina ihmisen menettämiseen. Ei siis ole ihme, että nämä aiheet toistuvat muistotatuoinneissa.

Toisaalta myös elossa olevien rakkaiden poissaolo korostuu vankilassa ollessa, mikä puolestaan voi selittää läheisten nimien ja nimikirjainten suosiota. Iholle tatuoituna tärkeä ihminen on aina lähellä.

6 VANKILATATUOINNIT VIESTIN VÄLINEENÄ

Viestintää voidaan pitää sanomien vaihtamisena lähettäjän ja vastaanottajan välillä sekä merkitysten luomisena (jyu.fi.) Ennen kirjoitustaitoa tiedon välitykseen käytettiin piirroksia ja veistoksia. Näitä käytettiin myös uskonnollis-maagisiin tarkoituksiin. Kaikki ihmisten tiedot, taidot ja uskomukset siirtyivät tiedon traditiona sukupolvelta toiselle pelkästään henkilökohtaisen viestinnän välityksellä. (Nordenstreng & Starck 2002, 15-16).

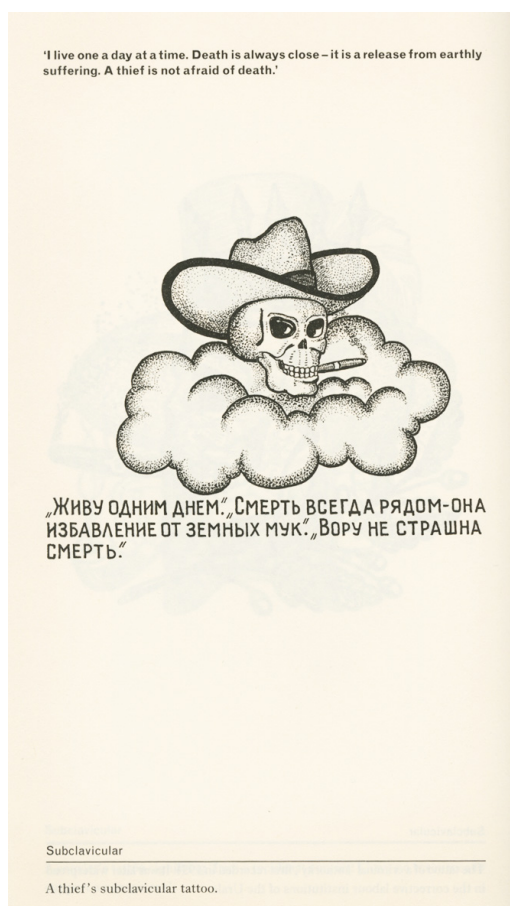
6.1 Mitä vangit pyrkivät viestimään tatuoinneillaan?

Russian Criminal Tattoo Encyclopaedian johdannossa Alexei Plutser-Sarno kijoittaa tatuointien (ja siten myös vankilatatuointien) olevan oma uniikki symbolikielelensä. Säännöt ja keinot tämän kielen "lukemiseen" periytyvät suullisena traditiona. Tatuoinnit viestittävät ulkopuolisilta salattua symbolista informaatiota allegoristen kuvien kautta, mitkä ensisilmäyksellä näyttävät tutuilta kaikille, esimerkiksi alaston nainen, paholainen, käärme, lepakko, jne. Plutser-Sarno pitää näitä kuvitettuja venäläisrikollisten kehoja kirjaimellisessa mielessä univormuina, koska tatuoitujen kuvien joukosta löytyi sekä olkapäille tatuoituja epoletteja että pääkalloin tai tähdin koristeltuja olkahihnoja. Venäläisvankien vartalot olivat heidän tatuoitu omaelämäkertansa. (Baldaev 2009, 27.)

Tatuoinnit ovat viestejä. Niillä kerrotaan muille jotain niin olennaista itsestä, että viesti on tallennettu iholle pysyvästi. Mitä vanki viestii tatuoinneillaan? Kysymyslomakkeiden ja syvähaastattelujen pohjalta huomasi, että oli hankala saada tietoa suomalaisten vankilatatuointien sisältämistä viesteistä. Esimerkiksi jengitatuoinneista ei puhuta ulkopuolisille. Haastattelemistani vangeista osa myönsi, etteivät he kertoisi minulle, jos heillä olisi jengitatuointeja. Toisaalta he kertoivat, että verrattuna vaikka venäläiseen vankilatatuointikulttuurin suomalainen vastaava ei ole niin hierarkkinen ja harvat aiheet olivat sellaisia, etteivät kaikki voi niitä ottaa iholleen. Näitä tatuointeja ovat jengitatuoinnit.

Jengitatuoinnit ovat yleinen tapa vangille viestittää kuuluvansa johonkin. Vankiloissa jengitunnukset, jopa tietyt väriyhdistelmät, ovat vaatetuksessakin kiellettyjä. Koska tatuointia ei voi vangin yltä viedä tai poistaa, tekee se osaltaan jengitunnuksista suosittuja. Rikkomalla vankilan jengitunnuksia ja tatuoimisen kieltäviä sääntöjä vanki kapinoi tavallaan kaksin verroin virkavaltaa vastaan.

Vankien saattoi myös oli hankala verbalisoida aihetta, koska esittämäni kysymykset tai niiden muoto olivat vääriä. Mitä selvisi, oli, että tutkimukseen osallistuneista suomalaisvangeista osa viestittää toisille vangeille ja siviileille tatuoinneissaan rikostaustaansa. Iholle oli tatuoitu tekstejä, esimerkiksi "gansteri" tai englannin kielellä "THUG". Toisista tatuoinneista ulkopuolisen oli lähes mahdotonta päätellä asian liittyvän mitenkään rikoksiin, esimerkiksi varasta kuvastava tatuointi, missä on sikaria polttava pääkallo. Erilaiset pääkallo-aiheiset tatuoinnit ovat siviilissä hyvin yleisiä. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedian ensimmäinen osa on dokumentoinut myös sikaria polttavan pääkallo -tatuoinnin kuvaavan venäläisvangilla samaa asiaa (Kuva D).



Kuva D. Varkaan tatuointi.

Kotimaisista jengitatuoinneista tunnetuin on etusormen ja peukalon välissä olevat kolme pistettä. Tätä kutsutaan pummin merkiksi. Pummin merkki viestittää, että sen kantaja elää normien ja lain ulkopuolella. Samaa merkkiä tavataan ympäri maailman. Amerikkalaisissa vankiloissa sen ovat omineet itselleen filippiiniläiset rikolliset. Suomessa Lepakkoliiga on tunnetuin tatuointeja kantava rikollisryhmä. Sen jäsenet tunnistavat toisensa peukalon ja etusormen väliin hakatusta pienestä lepakosta. (Juntunen 2004, 15.)

Tatuointien tekotapa ja siten tatuointien laatu saattaa olla se, mikä viestittää kuvan syntyneen kaltereiden takana. Osa vangeista kertoi kysymyslomakkeissa vankilatatuointien olevan töhryjä. Toisaalta osa koki, ettei vankilassa tehty tatuointi välttämättä eroa laadultaan siviilissä tehdystä, jos tekijä on ollut

osaava. Valokuvaamieni vankien tatuoinneista osa oli hyvin taidokkaasti tehtyjä enkä itse ainakaan ensimmäisenä ajatellut, että ne olisi tehty vankilassa.

Vastaajat kertoivat, että vankilassa tatuointeja joko vertaillaan keskenään tai sitten niihin ei kiinnitetä huomiota. Syynä tähän mainittiin se, että tatuoinnit ovat vankilassa niin yleisiä. Lähes kaikilla vangeilla on tatuointeja, joten tämän voi helposti ymmärtää.

Pelkät kirjaimet tai numeroyhdistelmät voivat viestiä kantajan vankilataustasta. Amerikkalaisilla vangeilla AB on lyhenne sanoista "Aryan Brotherhood" eli "arjalainen veljeskunta", mikä uskoo valkoiseen ylivaltaan. Joskus AB on numeromuodossa 12, jolloin 1 merkitsee A-kirjainta ja 2 B-kirjainta. Toinen arjaisryhmä Aryan Circle käyttää vastaavasti lukua 13. Numero 13 tatuoituna saattaa osoittaa myös kantajansa kuuluvan Mara Salvatrucha 13 (MS13) -jengiin. 13 ½ on vankilalyhenne, mikä kuvaa oikeudenkäyntiä: 12 valamiehistön jäsentä plus 1 tuomari plus puolittaiset mahdollisuudet. Numero 14 liittyy amerikkalaiseen vankilajengiin nimeltä Nuestra Familia. (getinked.co.uk.)

Venäläisistä vankilatatuoinneista (Baldaev 2009, 222) ja aiemmasta suomalaistutkimuksesta (Lahti & Pettinen 1985) löytyi myös yksi sama tekstiaihe, mikä oli tatuoituna sekä venäläiselle että suomalaiselle vangille: Oderint dum metuant – Vihatkoon, kunhan pelkäävät. (Kuva E.)



Kuva E. "Vihatkoon, kunhan pelkäävät."

Jo kauan ennen ajanlaskumme alkua pelot ja karja varustettiin merkeillä, joiden tarkoituksena oli tiedottaa naapuriklaanille, että "älkää tulko tänne, tämä on meidän". Reviirin merkkeinä käytettiin esimerkiksi viljelmiä ympäröiviä pääkalloja ja käärmemerkejä. (Nordenstreng & Starck 2002, 15.) Vankilassa tehdyt tatuoinnit viestivät muille vangeille lähinnä silloin, kun kyse on reviiristä tai hierarkiasta. Vanki kuuluu tiettyyn porukkaan ja osoittaa sen muille vangeille tatuoinnin avulla. Useimmiten viesti on aggressiivinen. Tatuointi kertoo kantajansa vaarallisuudesta, jopa siitä, että hän on tappanut. Vangit mainitsivat esimerkiksi silmäkulmaan tatuoidun kyynen, mitä on käytetty merkitsemään tappoa tai murhaa.

Vangit eivät juurikaan kiinnitä toisten vankien tatuointeihin huomiota. Syynä voi pitää tatuointien ylesyyttä vankiloissa. Joskus tatuointeja vertaillaan keskenään. Vankilasta päästyä siviilissä kuvia saatetaan karsastaa. Kysymyslomakkeissa mainittiin lähinnä vanhempien ihmisten suhtautuvan tatuointeihin varauksella. Toisaalta vankilassa otetut tatuoinnit saattoivat vastanneiden vankien kokemuksen perusteella herättää myös ulkopuolisissa ihailua. Ei selvinnyt herättikkö se nimenomaan ihailua, että kuvat oli tehty vankilassa vai kuvien aihe tai teknisesti onnistunut toteutus.

6.2 Tatuointi vankilassa

Ammatikseen tatuoivat käyttävät koneita, joiden neula pistää aina samaan syvyyteen. Ilman konetta tehdyissä tatuoinneissa pistojen syvyys vaihtelee usein huomattavasti. Molemmissa menetelmissä neula vie värin pysyvästi verinahon kollageenisäikeiden väliin. (terveyskirjasto.fi.)

Saamieni vastausten perusteella vankilatatuoinnit eroavat siviilissä tehdyistä tatuoinneista eniten tekniseltä toteutukseltaan. Vankilassa välineet ja värit ovat itse tehtyjä ja ne kasataan niistä materiaaleista, mitä vankilassa on mahdollista saada käsiinsä. Selvisi, että välineitä voi tehdä periaatteessa melkein mistä tahansa. Vankilassa tatuoinnit tehdään nopeasti ja vartijoilta salassa, koska tatuointi on kiellettyä. Tatuointeja tekevä harrastelija tai vanki itse ei välttämättä hallitse tekniikkaa niin hyvin, että jälki olisi laadukasta. Toisaalta vangeilla oli myös vankilassa tehtyjä teknisesti onnistuneita tatuointeja.

Tatuoinnin ottamiseen kuuluu myös kuvan jälkihoito: puhdistaminen ja rasvaus. Vankilassa tehdyt tatuoinnit saattavat tulehtua helpommin, koska hygieniataso on heikompi.

7 PROSESSIN ETENEMINEN JA TOTEUTUS

7.1 Aiheen valinta ja eteneminen

Tutkimuksen tekeminen alkoi lokakuussa 2009. Loppusyksyn ja talven aikana selvitin voiko vankiloissa valokuvata ja onko tutkimukselle muita esteitä. Tutkin poliisin ja Rikosseuraamusviraston sivuilta asiaa ja soitin Helsingin, Riihimäen ja Keravan vankilanjohtajille. Sain kaikilta suostumuksen tulla päiväksi vankilaan kuvaamaan. Päätin kuitenkin varsin pian rajata haastattelu- sekä kuvauspaikkojen määrän yhteen, sillä huomasin miten työlääksi projekti alkoi muuttua.

Helmikuussa 2010 kävin Rikosseuraamusviraston toimipisteessä Helsingissä tiedustelemassa tutkimuslupaa koskevista asioista, minkä jälkeen anoin tutkimuslupaa Rikosseuraamusvirastolta (RiSe). Sain myös tatuojana sekä lävistäjänä toimivan ystäväni suostumaan kuvausassistentiksi.

Pian tajusin ongelman koskien tatuointien kuvaamista. Tiesin vankilassa tatuoimisen olevan vankiloiden järjestyssääntöjen vastaista, joten halusin varmistaa, ettei kuvattavaksi suostuneille vangeille tule työni takia seuraamuksia. RiSeltä pyydettiin ensin rajaamaan tutkielman lähtökohdaksi vankien tatuoinnit yleensä. Ihmettelin tätä rajausideaa, sillä valtion kaikkien elinten tulee toimia ns. läpinäkyvyyssperiaatteella, jolloin kaikkea siihen liittyvää pitää pystyä kriittisesti tarkastelemaan – ja tutkimaan. Sain lopulta Oikeusministeriön lakimieheltä virallisen lausunnon aiheesta. Vastaus oli onneksi myönteinen ja huhtikuun puolivälissä sain tutkimusluvan.

Käytännön ongelmista suurin oli aikataulujen venyminen. Tutkimusluvan saamiseen oli mennyt lähes kaksi kuukautta ja alunperin suunnittelemani kuvaus- ja haastattelu-aikataulu meni uusiksi. Saatuani luvan tutkimukselleni

sovin Helsingin vankilanjohtajan kanssa yhteyshenkilöstäni vankilassa ja hänen kanssaan sovin käytännön järjestelyt.

Kun aloin tutkimaan kotimaisia vankilatatuointeja, mieleeni nousi ensimmäiseksi vain kasa kysymyksiä. Miten vankilassa tehdyt tatuoinnit eroavat siviilissä tehdyistä tatuoinneista? Mitä merkityksiä vankilatatuoinneilla on vangeille? Mitkä aiheet ovat suosittuja ja miksi? Näkyykö tatuoinneissa vangin rikollinen tausta? Mitä tatuoinneilla halutaan sanoa ja mitä ne kantajastaan kertovat? Miten muut reagoivat tatuointeihin?

7.2 Valokuvaaminen Helsingin vankilassa

Tiettävästi ensimmäinen ihminen, joka ryhtyi dokumentoimaan tatuointeja oli luonnontieteilijä ja taiteilija Joseph Banks. Kapteeni Cookin miehistöön kuulunut Banks rantautui Tahitille 1769, missä Banks ryhtyi dokumentoimaan alkuasukkaiden kulttuuria. Päiväkirjoissaan hän kuvasi tarkasti tatuointeja ja niiden tekotapoja. (Juntunen 2004, 28).

Itse aloitin työni suunnittelemalla mahdollisimman tarkkaan kuvaukset vankilalla. Kävin paikan päällä tutkimassa vankilan tiloja, mitkä soveltuisivat kuvauspaikoiksi. Sen jälkeen pohdin vaihtoehtoja kuvien valaisuun ja otin koekuvat kuvauspaikkaa vastaavissa tiloissa.

Soitin valokuvaaja Jouko Lehtolalle keskustellakseni hänen kanssa projektistani, lähinnä valaisusta ja muista käytännön asioista. Puhuimme hänen kanssaan myös siitä, miten ihminen on valokuvassa usein kiinnostavampi, kun kasvot tai edes osa kasvoista ovat näkyvissä.

Ihmisten tunnereaktiot näkyvät parhaiten kasvoista. Ilmeitä tulkitsemalla me kommunikoimme toistemme kanssa. Ilmeiden perusteella tiedämme pitääkö juosta karkuun vai halata. Ihmisen persoonallisuutta, tämän ajatuksia ja mielialaa on vaivattominta tulkita kasvojen perusteella.

Tutkimuslupaa varten kirjoittamassani tutkimussuunnitelmassa kirjoitin Rikosseuraamusvirastolle aikeistani rajata vankien kasvot tarvittaessa niin, että niitä ei kuvista tunnistettavasti erota. Tämä kasvojen kätkeminen on joissain tapauksissa oikeastaan melkein turhaa, sillä näkyvillä paikoilla olevat tatuoinnit tunnistaa ja liittyy tiettyyn ihmiseen yhtä varmasti kuin kasvopiirteetkin. Jos tatuoinnit ovat näkyvissä tai muuten huomiota herättäviä, tunnistaminen on hyvinkin vaivatonta.

Ymmärrän kuitenkin Rikosseuraamusviraston näkemyksen siitä, että vanki saattaa tulevaisuudessa katua päätöstä suostuessaan kuvattavaksi kasvojensa kanssa. Kuvaussopimuksissa (Liite 3) lukee selkeästi, mihin tarkoitukseen kuvia käytetään ja jokaisen kuvattavan vangin tuli allekirjoittaa sopimus ennen kuvauksia.

Tutkimukseni huipentui omalta osaltani päästessäni vihdoinkin Helsingin vankilaan kuvaamaan. Olin odottanut tätä hetkeä yli puoli vuotta. Olin jännittänyt tutkimukseen liittyvien ongelmien selviämistä, lupa-asioiden läpimenoa, käynyt läpi sadoittain tatuointiaiheisia valokuvia, käynyt tutkimassa kuvauspaikan, lukenut kasan valaisuun liittyviä ohjeita, suunnitellut kuvauksia yhdessä alan ammattilaisten kanssa, valinnut kaluston huolella, ottanut koekuvat, rakentanut mielessäni kuvasarjaa ja saanut kuvauksiin assistentinkin.

Sörkassa assistenttini ja minut otti vastaan vankilan opinto-ohjaaja. Hän hoiti kaikki käytännön järjestelyt: tiedotti vangeille tutkimuksesta, jakoi kysymyslomakkeet vangeille ja toimitti lomakkeet minulle täytettynä, hoiti kuvauslupien allekirjoittamisen sekä valitsi kanssani kuvattavat vangit. Olin

käynyt vankilalla jo huhtikuussa viemässä kysymyslomakkeet ja katsomassa mahdollisia kuvauspaikkoja.

Alunperin toivoin saavani kuvata ainakin viittä vankia Helsingin vankilassa. Ensimmäisen session 11.5. aikana tuli selville vankilan ja vankien aikatauluongelma, minkä takia jouduimme sopimaan toiset kuvaukset 21.5. Kuvauksia hankaloitti sekin, että eräs kuvattavista oli ensimmäisellä kuvauskerralla eristyksessä ja toisella kerralla sairastuvalla. Lopulta kuvasin neljää vankia, joista kahta myös yhtäaikaan. Kuvattavaksi olisi halunnut tulla useampikin. Vankila tarjosi vain rajallisen ajan, mikä rajoitti kuvattavien lukumäärää.

Ensimmäisten kuvausten lokaatioksi valikoitui Sörkan AA-luokka, missä saimme olla rauhassa hieman erillään muista. Huoneen koko ja valkoiseksi maalatut tiiliseinät sopivat tarkoitukseen hyvin myös valaisun kannalta. Toiset kuvaukset olivat kirjastossa. Käytyäni ensimmäisten kuvausten materiaalit läpi halusin saada lisää vaihtelua kuvien kesken.

Molemmat kuvaukset sujuivat todella hyvin. Mitään teknisiä ongelmia ei ollut. Vangit olivat kuvattavina rentoja ja reagoivat ohjaukseen hyvin. Samalla, kun kuvasin, haastattelimme heitä assistenttini kanssa. Hetken keskusteltuamme tatuoinneista kuvaustilanne sujui leppoisasti jutellen ja nauraen. Olimme kaikki lievästi yllättyneitä siitä, miten avoimesti vangit kertoivat kuvistaan, niiden tekotavoista ja elämästään.

7.3 Valokuvasarja ja sen jälkikäsittely

Valokuvalla voi tietenkin kuvata asiaa mistä näkökulmasta tahansa ja onkin kuvaajan vastuulla käsitellä aihetta mahdollisimman objektiivisesti. Tästä syystä pidin myös tärkeänä kuvata aihettani, vankilatatuointien merkityksiä ja

viestintää, mahdollisimman neutraalisti. En halunnut osoitella sormella vankeja enkä kuvata heitä sensaatiohakuisesti kummajaisina. (Kuva F)

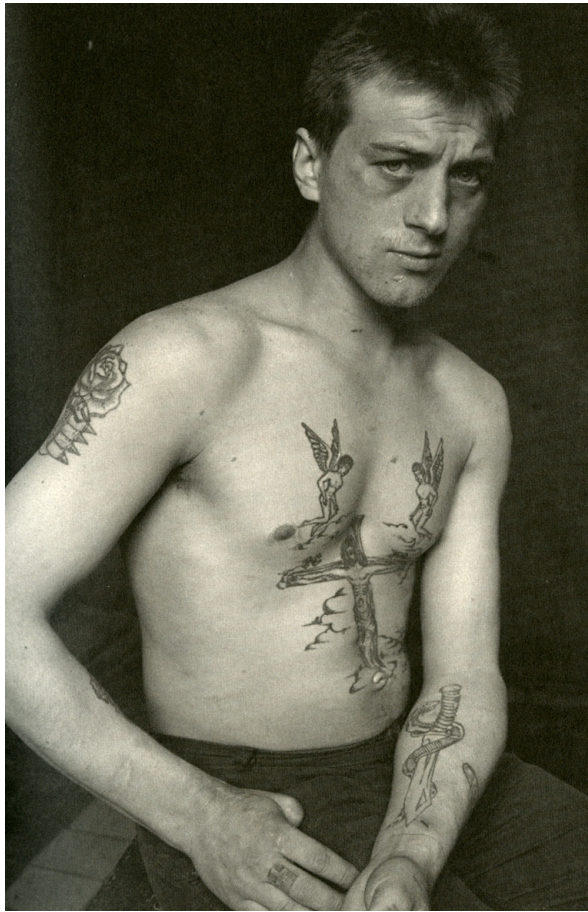


Kuva F. Tästä kuvasta jää negatiivinen tunne.

Halusin myös sisällyttää valokuviin kuvattavieni persoonallisuutta ja inhimillisyyttä. Siksi valitsin ottamistani kuvista ne, mitkä mielestäni kuvasivat monipuolisimmin heitä sellaisina, kuin itse heidät koin. Halusin myös säilyttää kuvauspaikkana toimineen Helsingin vankilan kuvissa mahdollisimman tarkasti omaa mielikuvaani vastaavana. (Liitteet 4 ja 5.)

Halusin kuvien olevan värikuvia osittain edellä mainitsemistani syistä sekä samalla poiketa myös kaikesta muusta vankilatatuointeja käsittelevästä

kirjallisuudesta ja niiden valokuvista. Jokainen teos, mitä olen onnistunut käsiini saamaan, on sisältänyt ainoastaan mustavalkoisia valokuvia vankilatatuoinneista. Monissa näistä valokuvista välittyy surullinen tai muuten negatiivisesti virittynyt tunnelma. (Kuvat F , G ja H) Toisaalta nämä vangit ja näiden vankien olot vankiloissaan eivät välttämättä olleet samanlaiset, kuin kuvaamieni ja haastattelemieni vankien.



Kuva G. Vaikka kuva on hieno, sen kohde näyttää kärsivältä ja epäluuloiselta.

Tiesin ennen kuvauksia pitkälti sen, minkä tyyliä kuvista halusin. Aiemmissa aiheita käsitellessä teoksissa, kotimaisissa ja ulkomaisissa, kuvattavat olivat jääneet usein etäisiksi. Osittain tämä johtui myös kuvien rajauksista ja korostui niissä tapauksissa, missä kuvattavan kasvoja ei näkynyt. (Kuva H) Kirjoihin

otetut valokuvat tuntuivat enemmänkin kuvitukselta tai esittelevän katsojalle jotain hätkähdyttävää, vierasta tai outoa.



Kuva H. Anonyymi mies.

Halusin kuvasarjassani välttää tällaiset mielikuvat. Pidin aihetta itsessään jo sen verran vahvana ja ajatuksia herättävänä, etten kokenut kuvien kaipaavan minkäänlaista temppuilua valaisun tai saati kuvankäsittelyn kanssa. Toivoin voivani tallentaa valokuviin tatuointien lisäksi vankien persoonallisuutta ja esitellä heidät ihmisinä enkä kummajaisina.

Haasteelliseksi kuvaaminen tulikin juuri silloin, kun vanki ei halunnut häntä kuvattavan niin, että kasvot näkyvät tunnistettavasti. Rajaamalla kuvia niin, että

vain osa kasvoista näkyy tai että vanki vartalollaan muuten ottaa kontaktia kuvassa joko itseensä, vaikka vain osoittamalla sormellaan jotain tatuointiaan, tuntuivat kuitenkin toimivan. (Liitteet 4 ja 5, kuvat 13-18.)

8 YHTEENVETO

Tavoitteena opinnäytetyössä oli tutkia suomalaisten vankilatatuointien merkityksiä ja mitä niillä pyritään viestimään. Pystyin kartoittamaan aihetta saamieni vastausten perusteella laadullisesti, en määrällisesti, mikä olikin tutkimuksen näkökulma ja lähtökohta.

Koko työn idea oli tutkia ja dokumentoida aihetta, missä mielestäni onnistuin. Valitsemani keinot, kysymyslomakkeet, syvähaastattelut ja valokuvaus, olivat perusteltuja ja ne palvelivat tarkoitustaan. Työ eteni niin, että jokainen vaihe syvensi ja tuki edellistä.

Prosessina koko opinnäytetyö oli haastava. Aiheen valinta teki työstä kiinnostavaa, mikä auttoi usein työlään teoriaosuuden työstämisessä. Lupa-asioiden hoitaminen on usein hidasta ja vaati tälläkin kertaa kärsivällisyyttä. Paineensietokyvystä ja omasta asenteesta johtuen projektin toteutus pysyi kiinnostavana ja kasassa loppuun asti.

Vaikeinta oli välillä motivoida itseään editoimaan tekstiä, minkä parissa oli yli puoli vuotta jo käyttänyt. Tekstiä viimeisille minuuteille asti työstäessä toivoi jättäneensä tätä varten vieläkin enemmän aikaa. Tartuin kuitenkin rivakoin ottein teorian ja tekstin työstämiseen Sun Tzun Sodankäynnin taito mielessäni "Sodan päätavoite on voitto. Jos se viipyy kauan, aseet tylsistyvät ja moraalilaskee" (Tzu 1963, 82).

Koko projekti antoi minulle varmuutta omasta osaamisestani. Koska pystyin totetuttamaan työni täyttäen itselleni asettamat tavoitteet ja vaatimukset, uskon, että tulevaisuudessa työskenteleminen on ainakin astetta helpompaa.

Sekä kysymyslomakkeet että syvähaastattelut ja valokuvasarja onnistuivat siinä, mihin ne oli tarkoitettu. Kysymyslomakkeet, huolimatta siitä, että niitä palautettiin vain kahdeksan, toivat minulle tarpeellista taustatietoa aiheen todellisesta tilanteesta. Oli myös kiinnostavaa saada tietoa mahdollista tutkimuskohteistani ennen syvähaastatteluita ja kuvauksia.

Syvähaastattelut sujuivat paremmin kuin odotin. Vangit rentoutuivat nopeasti ja vastasivat assistenttini Laineen ja minun esittämiin kysymyksiin ystävällisesti, hauskasti ja yllättävän avoimesti. Assistenttini Laineen sekä opinto-ohjaaja Karpeekin apu etenkin syvähaastattelujen kanssa oli korvaamatonta ja se säästi kaikilta aikaa.

Kuvaaminen, kuvien jälkikäsitteily ja lopputulos olivat palkinto nähdystä vaivasta. Kuvaustilanteissa ei ilmennyt mitään ongelmaa, mitä ei olisi heti pystytty ratkaisemaan. Mahdollisiin teknisiin ongelmiin oli varauduttu hyvin. Kuvauskalusto oli valittu huolellisesti ja sitä oli testattu etukäteen kuvauspaikkaa muistuttavissa oloissa. Kuvauksista nautti, koska tekniikasta ei tarvinnut huolehtia ja vankien kanssa jäi aikaa kokeilla erilaisia asentoja ja jutella tatuoinneista.

Osassa valokuvista (Esim. Liitteet 4 ja 5, kuvat 9-11) vanki on niin intiimin luottavaisen oloisia, että kuvat kirvoittivat aiheesta kommentteja. Joistain katsojista tuntui, että he eivät olleet varmoja, halusivatko vankien tulevan niin lähelle, kuin mihin kuvat heidät toivat. Toisaalta kommentoitiin sitä, että yleensä

parisuhteessa olevat ihmiset ottavat toisistaan kuvia, joissa kuvattavan ilmeet ja eleet viestivät tällaisesta läheisyydestä.

Se, että kuvattavani vangit luottivat minuun ja sain taltioitua tämän luottamuksen herättämää herkkyyttä ja persoonallisuutta oli yksi projektin palkitsevimista puolista. Saada kuvista lisäksi juuri tällaista palautetta tuntuu myös hienolta. Ylipäätään se, että kuvat herättävät katsojissaan jotain kertoo, että olen onnistunut asettamissani tavoitteissa.

Jos aloittaisin projektin alusta, antaisin kullekin vaiheelle enemmän aikaa ja kasvattaisin tutkittavien vankien määrää moninkertaisesti. Kuvaisin useampaa vankia ja laajentaisin tutkimusta eri vankiloihin eripuolille maata. Luulen myös, että tutkimus olisi voinut hyötyä esimerkiksi sosiologiaan ja antropologiaan perehtyneen tutkijan avusta. Toivon, että tämä opinnäytetyö on vain alku, joka saa pian jatkoa.

KIITOKSET

Haluan esittää kiitokseni kaikille ihmisille, jotka ovat tukeneet ja auttaneet minua tämän projektin aikana.

Kiitokset kuuluvat kuvausassistentilleni Annukka Laineelle sekä ystäväilleni ja perheelleni, varsinkin äidilleni. Kiitos Mika Pippurille kärsivällisyydestä ja avusta.

Haluan kiittää tutkija Peter Blomsteria Rikosseuraamusvirastolta, opinto-ohjaaja Sanna Karpeekia ja vankilanjohtaja Jouko Pietilää Helsingin vankilalta sekä valokuvaaja Jouko Lehtolaa kaikesta avusta.

Metropolialta haluan kiittää työni ohjannutta Nina Kangas-Rautiota, valokuvauksen kanssa auttanutta Mika Seppälää sekä kuvien tulostukseen tukea antanutta Tuomas Aatolaa ja Teemu Malvaa.

Erityiskiitos kaikille tutkimukseen osallistuineille vangeille, joita ilman tätä tutkimusta ei olisi.

LÄHTEET

Baldaev, Danzig. 2009. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I. Lontoo. Murray & Sorrell FUEL.

Criminal Tattoo History, Meanings and Gang Tattoos. [www-dokumentti]
<<http://www.getinked.co.uk/criminal-tattoo-history.html>> (luettu 13.5.2010).

Duodecim. Terveyskirjasto. [www-dokumentti]
<http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00514&p_haku=Tatuointi> (luettu: 10.01.2010).

Hall, Stuart. 2002. Identiteetti. Tampere. Vastapaino.

Juntunen, Juho K. 2004. Tatuoitu. Porvoo: WSOY.

Koskela, Kari. 2002. Huligaanit. Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 870.

Kovács, Ákos & Sztrés, Erzsébet. 1994. Venäjän alamaailma ja taide. Kalke-Kirja 1995.

Lahti, Pirkko & Pettinen, Aira. 1987. Kävelevä kuvakirja. Tutkimus vankien tatuoinneista. Helsinki. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 3/85.

Pyörälä, Eeva: Johdatus laadullisen tutkimuksen metodologiaan, Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta [www-dokumentti]
<<http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali1.htm>> (luettu 7.6.2010).

Ruotsalainen, Jari. 2001. Kosmeettisia häiriöitä? –kertomuksia suomalaisesta tatuoinnista. Joensuu. Jari Ruotsalainen & Kustannusyhtiö Ilias Oy.

Ruusunen, Aimo (toim.) 2002. Media muuttuu. Helsinki. Gaudeamus Kirja/ Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Tiede.fi [www-dokumentti]

<http://www.tiede.fi/artikkeli/869/rakenna_identiteettisi_itse_on_aikuisena_hel_pompaa> (luettu 7.5.2010.)

Tzu, Sun. 1990. Sodankäynnin taito. Juva. WSOY.

Schiffmacher, Hank. 2001. Tattoos. Köln. Taschen GmbH.

Vaaranen, Heli. 2004. Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa. Tutkimus erään kaahailukulttuurin elämänilosta ja tuhoisuudesta. Teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki. Painopörssi Oy.

van Dinter, Maarten Hesselt. 2005. The World of Tattoo. An Illustrated History. Amsterdam. KIT Publishers.

Wikipedia: Tatuointi. [www-dokumentti]

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Tatuointi>> (luettu 10.01.2010).

Yhteisviestinnän perusteet.

Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. [www-dokumentti]

<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/yviperust/artikkelit/viestinta_tyoyhteisossa.html> (luettu 30.05.2010).

KUVAT

Kuva A. Kävelevä kuvakirja, sivu 31. Lahti, Pirkko & Pettinen, Aira 1985.

Kuva B. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I, sivu 57. Baldaev, Danzig 2009.

Kuva C. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I, sivu 222. Baldaev, Danzig 2009.

Kuva D. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I, sivu 118. Baldaev, Danzig 2009.

Kuva E. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I, sivu 175. Baldaev, Danzig 2009.

Kuva F. Kävelevä kuvakirja, sivu 14. Lahti, Pirkko & Pettinen, Aira 1985.

Kuva G. Russian Criminal Tattoo Encyclopaedia Volume I, sivu 59. Baldaev, Danzig 2009.

Kuva H. Kävelevä kuvakirja, sivu 22. Lahti, Pirkko & Pettinen, Aira 1985.

LIITTEET

LIITE 1: Kysymyslomake

LIITE 2: Saatekirje

LIITE 3: Kuvaussopimus

LIITE 4: Valokuvasarja (18 kuvaa) / CD

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)

LIITE 1: Kysymyslomake

Hyvä Vastaanottaja,

Tämän kysymyslomakkeen tarkoitus on kerätä kokemuksia vankilassa otetuista ja tehdyistä tatuoinneista. Lomake palautetaan ilman henkilötietoja ja merkitsemättömässä kuoressa. Tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja osallistuminen on vapaaehtoista.

Lomakeessa esitetyt kysymykset koskevat nimenomaan vankilassa tehtyjä tatuointeja.

Kysymyksiin vastataan laittamalla rasti (X) tai kirjoittamalla vastaus sille merkittyyn kohtaan.

Rastittaa voi useammankin vaihtoehdon. Kaikkiin kohtiin ei ole pakko vastata, mutta jokainen vastaus on tärkeä ja auttaa tutkimuksen tekijää.

1. Sukupuoli

mies

nainen

2. Ikä _____

3. a) Kuinka monetta kertaa olet vankilassa: _____

b) Arvio kaikesta suoritetusta ajasta vankilassa yhteensä: _____

4. a) Mikä on ensimmäinen vankilassa tehty tatuointisi ja missä kohtaa vartalosi se on?

b) Minkä ikäisenä otit sen ja miksi? _____

5. Ensimmäisen tatuointisi jälkeen, minkä ikäisenä olet hankkinut muut tatuoinnit vankilassa?

Valitse kaikki ikäryhmät, jolloin olet ottanut tatuointeja:

alle 18-vuotiaana

18 – 29

30 – 39

40 – 49

50 – 59

60 – 69

70 – ylöspäin

LIITE 1: Kysymyslomake

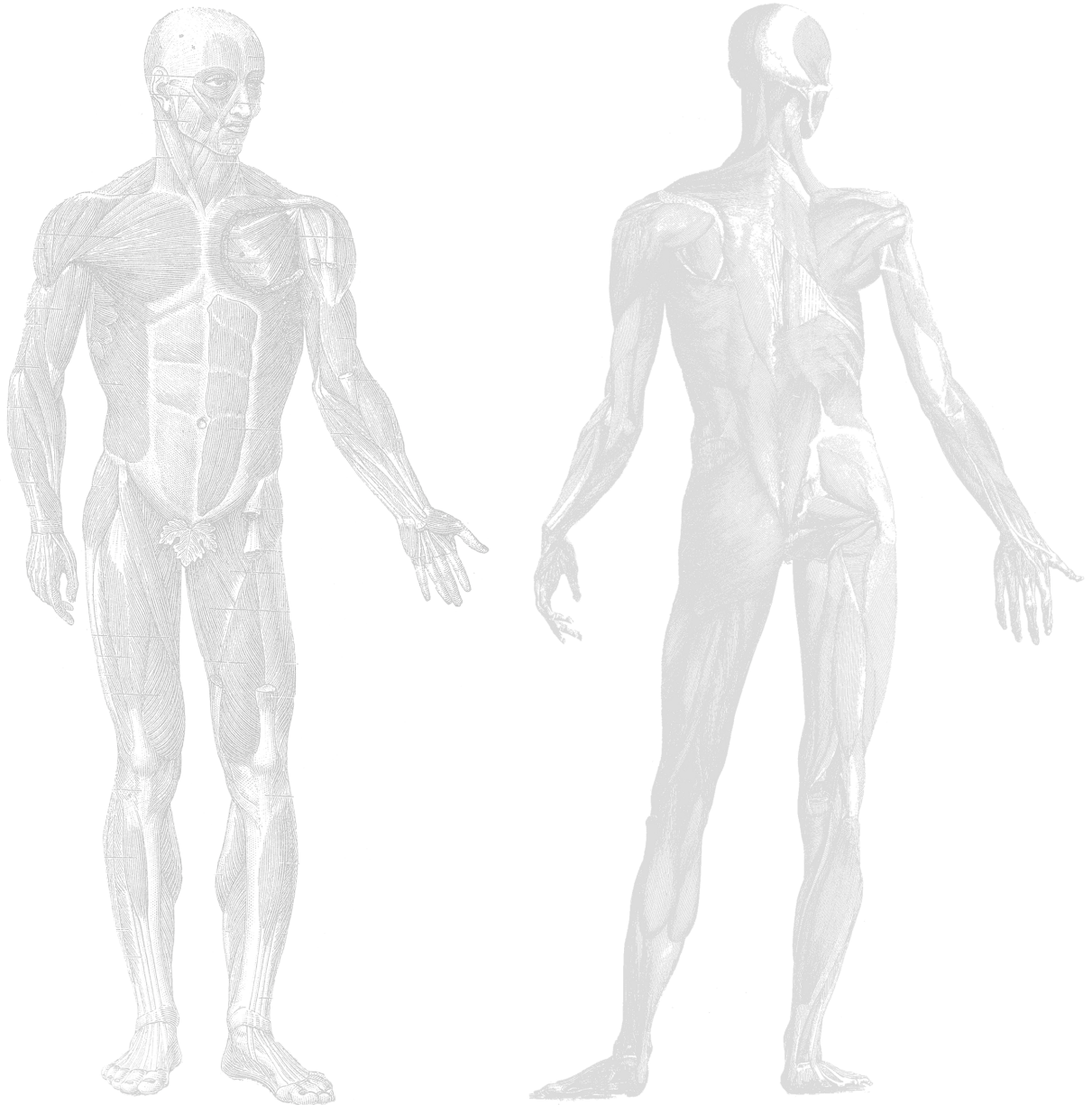
6. a) Missä kohdissa vartaloasi tatuoinnit

sijaitsevat? _____

b) Onko jollakin vartalonkohdalla ja juuri siihen tehdyllä tatuoinnilla erityinen merkitys?

c) Merkitse oheisiin kuviin rastilla (X) ne kohdat, missä sinulla on tatuointeja.

d) Luettele mitä aiheita sinulla on tatuoinneissasi.



LIITE 1: Kysymyslomake

7. Tatuoinnit teki vankilassa

a) ammattitatuoiija _____

b) harrastelija _____

c) itse _____

8. Millaisilla välineillä tatuoinnit on tehty? _____

9. Oletko itse tehnyt tatuointeja muille? _____

10. Oletko ottanut tatuointeja siviilissä? Mitä aiheita? Minkä takia? _____

11. Miten vankilassa otettu tatuointi mielestäsi eroaa siviilissä tehdystä? _____

12. Onko tatuoinneillasi sinulle jotain henkilökohtaista merkitystä, mitä? _____

13. Onko sinulla tatuoituna mitään saamaasi tuomioon tai rangaistukseen liittyvää? _____

14. Onko sinua tatuoitu vasten tahtoasi tai onko sinua painostettu ottamaan jokin tietty kuva? _____

15. Miksi olet hankkinut tatuoinnit?

__näyttääkseni muille jotain itsestäni

__erottautuakseni muista

__haluan näyttää kuuluvani johonkin ryhmään

__haluan saada arvostusta ryhmässä

LIITE 1: Kysymyslomake

parantaakseni ulkonäköäni

tatuointi on muisto jostain

hankin tatuoinnin hetken mielihoiteesta

tatuoinnit ovat mielestäni hienoja

kunnioituksesta jotakin minulle tärkeää kohtaan

muu syy, mikä? _____

16. Mikä merkitys tatuoinneilla on itsellesi? Koetko, että tatuointi voi auttaa ja suojella sinua tai muistuttaa jostakin tärkeästä, mistä? _____

17. Onko tatuoinneista ollut sinulle hyötyä? Jos kyllä, minkälaista _____

18. Onko jokin tatuointikuva sinusta erityisen hieno tai kaunis? _____

19. Onko jokin tatuointikuva sinulle erityisen merkittävä? Mikä ja miksi? _____

20. Miten muut vankitoverit suhtautuvat tatuointeihisi?

tatuointeja vertaillaan keskenään

tatuointeja ihaillaan

tatuoituja pelätään

tatuoituja kartetaan

tatuoituja kunnioitetaan

tatuointeihin ei kiinnitetä huomiota

muuten, miten? _____

LIITE 1: Kysymyslomake

21. Miten tatuointeihin suhtaudutaan siviilissä?

__tatuointeja vertaillaan keskenään

__tatuointeja ihailaan

__tatuoituja pelätään

__tatuoituja kartetaan

__tatuoituja kunnioitetaan

__tatuointeihin ei kiinnitetä huomiota

__muuten, miten? _____

22. Onko jostain tatuoinnista ollut sinulle haittaa? Jos kyllä, minkälaista? _____

23. Oletko katunut jotain tatuointia? Jos olet, niin mitä tatuointia ja miksi? _____

24. Oletko miettinyt jonkin tatuoinnin poistamista? Jos olet, niin mitä tatuointia ja miksi? _____

25. Muuta tutkijalle tietoon

saatettavaksi: _____

KIITOS AVUSTASI.

HYVÄ VASTAANOTTAJA

1. Kysymyslomake

Olet saanut lomakkeen, jolla kerätään kokemuksia vankilassa tehdyistä tatuoinneista. Kysymyslomake liittyy tutkimukseen, jossa pyritään tutkimaan suomalaisia vankilatatuointeja ja niiden merkityksiä. Lomakkeen tarkoituksena on saada mm. yleiskuva tatuointien yleisyydestä, selvittää missä iässä tatuoinnit on tehty sekä tietoa niiden aiheista.

Tatuointeja koskevat kysymykset ovat henkilökohtaisia ja niihin pyydetään avointa vapaata vastaamista. Saatu tieto käsitellään yleistietona, jolloin kunkin henkilökohtaiset vastaukset säilyttävät tunnistamattomuutensa. Kaikki kerättävä tieto käsitellään erikseen Helsingin vankilan tatuointeja koskevassa tutkimuksessa, jonka tekee Taru Tuulia Tittonen. Tittonen on valokuvannut lukuisia kotimaisia ja ulkomaisia yhtyeitä ja on Helsinki Ink –tatuointimessulehden toimittaja.

2. Valokuvaus

Tutkimuksen tekijä jatkaa tutkimustaan valokuvaamalla tatuointeja Helsingin vankilassa toukokuussa 2010 (tarkempi aika ilmoitetaan myöhemmin). Suostumuksellanne tekijä mahdollisesti valitsee teidät kuvattavaksi. Jos suostutte kuvattavaksi, tekijä saa käyttää kuvaamaansa materiaalia taiteellisessa tutkimuksessa eli myös esitystarkoituksessa, esimerkiksi näyttelyssä tai julkaisussa. Kuvattavaksi suostuminen on vapaaehtoista. Kyselylomakkeen voi täyttää ja palauttaa, vaikka kieltäytyy kuvauksesta. Kaikki tutkimukseen osallistuvat henkilöt pysyvät nimettöminä. Kuvissa kuvattavien kasvot rajataan niin, että ne eivät näy tunnistettavasti, jos kuvattava niin toivoo.

Kiitos avustasi,

Taru Tuulia Tittonen

LIITE 3: Kuvaussopimus

KUVAUSSOPIMUS

Taru Tuulia Tittonen valokuvaa vankilatatuointeja Helsingin vankilassa .05.2010.

Suostumuksellanne Tittonen mahdollisesti valitsee teidät kuvattavaksi. Kuvat ovat osa Tittosen tutkimusta vankilatatuointien merkityksistä. Kuvista koostetaan mahdollisesti myös näyttely.

Tärkeää:

Jos suostutte kuvattavaksi, tekijä saa käyttää kuvaamaansa materiaalia taiteellisessa tutkimuksessa eli myös julkisessa esitystarkoituksessa, esimerkiksi näyttelyssä tai julkaisussa. Mikäli kuvattava ei halua, että hänen kasvonsa näkyvät kuvissa, kuvattavan kasvot rajataan niin, että ne eivät näy tunnistettavasti.

Tekijänoikeuslaki tuottaa valokuvaajalle yksinomaisen oikeuden määrätä valokuvasta. Yksinoikeus sisältää oikeuden määrätä teoksen valmistamisesta, julkisesta esittämisestä ja muuttamisesta.

Valitkaa alla olevista vaihtoehtoista toinen rasti (X) ja vain mikäli suostutte kuvattavaksi. Kuvattavaksi suostuminen on vapaaehtoista.

A. Suostun kuvattavaksi, jos kasvojeni ei näy kuvissa tunnistettavasti.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennös

B. Suostun kuvattavaksi ja kasvoni saavat näkyä kuvissa.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennös

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 1.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 2.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 3.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 4.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 5.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 6.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 7.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 8.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 9.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 10.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 11.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 12.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 13.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 14.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 15.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 16.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 17.

LIITE 5: Valokuvasarja (18 kuvaa)



Kuva 18.